Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Historia ecclesiastica, lat

Eusebius <Caesariensis>

[Straßburg], nicht nach 1475

Incipit liber sextus Divi Eusebij Cesariensis Episcopi Feliciter

urn:nbn:de:bsz:31-313482

Visual Library

hiſtorijs eē mādars. Adiuro te q̄ꝛ cūq; hoꝫ deſcripſeis libros · p dn̄m nr̄m iheſū xp̄m et glorioſū ei⁹ ad= uentū · in q̄ veniet iudicare viuos et mortuos · vt cōferas qd̄ deſcripſeris et emēdes ad exēplaria · d̄ quib⁹ trāſ ſcripſeris diligent̄ · et h̄ adiuratōis gen⁹ ſimilit̄ trāſſcribas et trāſferas in eū codicē quē deſcripſeris

Finit eccl'iaſtici hiſtorie liber quītus ꝛc

Incipiūt capitula libri ſexti eccleſiaſtice hiſtorie

De pſecutione ſeueri i
De originis a puero inſtitutōe ij
De eo quod a puero verbum dn̄i predicabat iij
Quanti per ipſum edocti martires facti ſunt iiij
De potamieno v
De clemēte allexādrino vj
De iuda traditore vij
De hys erga ſemetip̄m geſſit ori= genis viij
De narciſſi mirabilib⁹ ix
De ep̄is iheroſolimorū x
De allexādro xj
De ſerapione et libris eius xij
De libris clementis
De heracla xiij
Quantū ſtudij fuerit origini erga ſcripturas diuinas xiiij
De ſimacho interprete xv
De ambroſio xvj
De ep̄is qui temporib⁹ origenis fuerunt xvij
De ypoliti libris xviij
Quomō origenes preſbiter fac= tus eſt xix
Quō a eraclas apud allexandriā ſuſcepit ſacerdotium xx
De pſecutiōe maximi xxj
De ordinatione fabiani epiſcopi et mirabilib⁹ q̄ in ea geſta ſūt xxij
Quanti diſcipuli fuerint orige= nis xxiij
De affricano xxiiij
De berillo xxv
De philippo xxvj
De dyoniſio epiſcopo xxvij
De araborū diſſenſione xxviij
De hereſi elcheſaitarum xxix
De decio xxx
De paſſionibus dyoniſij xxxj
De martiribus qui apud allexandriam paſſi ſunt xxxij
De hys q̄ ſcripſit dyoniſi⁹ xxxii
De nouato xxxiiij
De ſerapione xxxv
De hiis que ad nouatum ſcripſit dyoniſius emendatum xxxvj

Explicīunt capitula ſexti libri hyſtorie eccleſiaſtice

Incipit liber ſext⁹ . Diui Euſebij Ceſarienſis . Epiſcopi . Feliciter

Et cū ſeuerus q̄q3
pſecutōib₉ agi-
taret ecclīas·p̄:
clara a militib₉
xp̄i pro pietate
certamia marti
rij gerebātur·p̄
cipue tn̄ apd' al
lexandriam. quo ex omī egipto ac
thebaide velut in qddam ſtadium
pietatis atlethe deducebātur·qui p
ſuppliciorū mortiſq3 pacia·conſe:
quebātur a deo imortalitatis coro
nas. Inqbus et leonides originis
pater p martirio xp̄i capite plexus
tenere adhuc etatis ſupradictum
puerū dereliqt. Quiq3 q̄libet ani
mis ex eo erga diuine legis ſtudia
viguerit·non erit ipottunū pau:
cis exponere·p̄cipue q3 et apud q̄p
plurimos·opinio de eo celeberria
diuulgata eſt. Et ſi quidem velit
quis omē3 vitā viri hui⁹ lr̄arū tra
dere monimētis·certū eſt quia tan
ta ſunt de eo ac talia·que ppriū et
opus requirāt et ocium. Nos tn̄
in p̄nti quāta poſſum⁹ breuitate·in
ſerem⁹ huic opi·etiā que ad ip̄m
ſpectāt pauca de multis·que vel ex
ip̄i⁹ ep̄lis ad nos vſq3 ſeruatis·vel
ex aliorū hiſtorijs indicata cogno
uim⁹. Cui⁹ geſta ſi res pateretur
etiā in ipis cunabulis digna m̄ vi
dentur poſteritatis memoria. De
cimū nāq3 imperij agebat ſeuerus
ānum·allexādrie vero p idem tem:
pus omiq3 egipto p̄ſidebat letus·
ep̄atū in ea poſt iulianū demetrius
ſuſcepat. Cū ſupra modū accenſo
pſecutionis incendio·et multis ea
tempeſtate martirio coronatis·in
tantū ardorē capeſcendi martirij
puerul⁹ tūc adhuc origenis exarſe
rat·vt ſponte ſe p̄iculis ingereret
et alijs incertamie poſitis p̄ceps in
medio rueret·ita ut inſectari ip̄am
mortē et rape velle videretur·quā
et adipiſci oimodis potuiſſet·niſi
qd' diſpenſatione dn̄i ad vtilitatē
putatur p toti⁹ ecclīe edificatione
ſeruatus per ſollicitudinē matris q̄
glorioſe mortis ei⁹ deſideria ipedi
uit. Que cū primo maternis ei ob
ſecrationib₉ ſupplicaret·vt ſibi con
ſuleret vt parceret matri·et ille ex
hijs p̄cib₉ inflāmatior ad amorem
martirij redderetur·maxime ex eo
q̄p prem iam teneri iā cognouiſſet
in vinculis·et ip̄e pperere ſoci⁹ effici
vinculorū ei⁹ ac martirij feſtinaret
arte quadā materni affectus inhibe
tur. Etem̄ cū mature eum velle et
ante lucanū prūpere ad agonum
certamia pſenſiſſet·nocte cubiculū
filij dormientis ingreſſa·oīa ei⁹ in
dumenta in quib₉ pcedi ad publi:
cum poterat furata ſubtraxit·vt p
hoc domi reſidere neceſſitate cogere
tur. Ille maternis impeditus do:
lis·cū nichil aliud agere poſſet nec
tn̄ mens quieſcere pateretur·audet
aliqt ſupra etatem·ep̄laz ſcribit ad
patrē·ſequidem maternis artibus
detineri·ſed illum tenere debere qd'
cepit. Et addit etiam hoc. Vide
pater ne pp̄ter nos aliud aliquis
velis zc

Cap̄lm·ij·

non vidi iustu derelictu

Origenes

Hec ſunt prima puerilia ori-
genis rudimenta. Hic lu-
dus eius infancie. Hec a
tenero religionis et pietatis indu-
ſtria talis in eo erga deū coaluit af-
fectus. Hinc iam lectioni ſe cepit
diuinorū voluminū mācipare. et
in eruditionib⁹ fidei diuine ſemet-
ipm haut ſegniter exercē. quāqui-
dem iā et a parente in hys imbui
cepat. qui ei ſenſum inter ſeculares
libros quib⁹ in pͥma etate erudie-
batur etiā nr̄arum ſcripturarū nō-
nulla interī legenda ſubiciebat. tū
deinde paulatim etiā pferre hec ſeco-
larib⁹ ſtudys cōmonebat. iā inde
etiā lectiones exigere p dies ſingu-
los et memorie cōmendare puerū
non inuitū imo poti⁹ erga hec di-
ſcenda pmptiorē cogebat. quippe
qui legens hec nō ſolo ſimplici in-
tellectu videretur eſſe content⁹. ſed
negocia patri de ſcripture ſenſibus
ac queſtionib⁹ cōmoret. inquirens
ab eo q̄d ſibi videretur q̄ p ſpiri-
tū ſanctū ſcriptura dicitur inſpira-
ta. vł q̄d diuini coſilỹ tegat ſimpli-
citas iſta vboꝝ. At ille ſimula-
bat quidē increpare ſe eū et vetare
vltra etatem aliq̄t querere. apud ſe-
metipm tamē incredibilir exulta-
bat. omipotenti gratias deo referēs
qui ei talis ſobolis eſſe donauerit
patrē. Deniq̄ frequēter dicitur dor-
mienti puero religioſus ac ſollici-
tus ſupueniens pater opimentum
pectoris detraxiſſe. et velut dei ſpū
intus incluſo pect⁹ eius tāquā te-
plum q̄dam venerat⁹ et demulcēs
oſculis abſceſſiſſe. beatū ſemetipm
ſe deo effectū p tante prolis felicita-
te gratulat⁹. Hec et multa hys ſi-
milia in puerili etate origenis ex-
titiſſe memorātur. Vt vero pater
eius martirio conſūmat⁹ eſt. puer
ipe cū matre vidua et ſex alys par-
uulis fratrib⁹ ſeptimū decimū agēs
etatis ānum. in ſūma facultatū pe-
nuria derelictus eſt. q̄nquidē cen-
ſus patern⁹ qui vel marim⁹ fuerat
fiſco p pſcriptōez ſociat⁹ eſt. Nec
tn̄ ei defuit omipotentis dei pͥuiden-
tia. Ob inſigne nāq̄ vel litterarū
vel religionis ſtudiū a quadā no-
bili et locupletiſſima femia pfami-
liariter foueri cepit. Que tamen
13 paulū quēdam anthiochie ortum
antique hereſis famoſiſſimū ſecta-
torem adoptiuū domui ſue illo in
tempore habebat. In quo adoleſcē-
tul⁹ origenes cum neceſſitatē habe-
ret apud pdictā feminā vna degere
documentū iā inde a puero fideliſſi-
me et catholice ſue mentis oſtendit
Nā cum ad ſupradictū virū velut
ad magiſtrū et ſūmi nois doctorē
per dies ſingulos in menſe multi-
tudines cōuenirent. nō ſolum here-
ticorū verū et ex noſtris multorū
p eo q̄d eruditionis et ſūma ab oi-
bus crederetur. nullo tamen pacto
vel p honoris gratia vł etiā p ne-
ceſſitate cōiunctionis flecti potuit
origenes cum eo ſaltim in oratōe
cōſiſtere. ita ei a pͥma etate eccłiaſti-
ce regule obſeruātia honorabilis
fuit. et hereticorū ſocietas execrabi-
lis. ſicut ipſe in quodā loco opis
ſui ait. quia hereticorū execranda
doctrina eſt. Nec tamen de erat ei

ei erga cōmunes lr̄as ſtudiū in q̄
bus pater eum erudiendū tradide
rat · ſʒ exercebatur et in hijs mlto
attenci⁹ etiā poſt conſūmationē pa
tris . In arte namqʒ grāmatica ita
fuerat inſtruct⁹ · vt ad docendū ple
ne ſufficeret · et ex hoc ei que ad ne:
ceſſitatē trāſigende dom⁹ videban:
tur neceſſaria pararentur

¶ Capl̄m · iij

Uerum cū peſſet auditorio
et grāmaticā doceret ſicut
ipe in quibuſdā ſcriptis ſuis refert
et cum ecclie apud allexādriā ma
giſterij deeſſet officiū · cumqʒ oīs de
turbati pſecutori minis et ferocita
tibus aufugiſſent · aliquanti genti:
lium cōueniebant ad origenē tunc
adhuc grāmaticā docentē · audire
ab eo verbum de noſtra fide ac reli
gione cupientes . Quos ille non
ſolum ad fidem de perfidia conuẽte
bat · verū etiā pfecte vite inſtitucio:
nibus informabat

¶ Capl̄m · iiij

Quorū prim⁹ extitit plutar:
chus · qui p ipm conuerſus
ad fidē noſtrā · non ſolū pfecte vite
inſtituta ſeruabit · verū etiā q̄ eſt ſū
ma beatitudinis martirij conſecu:
tus eſt palmam . Secundus eum
ſʒ fuit heraclas et natura plutrachi
frater et meritis . Qui cum ab eo
in fide noſtra atʒ ſciencia · ſed et vi:
te purioris inſtitutionib⁹ ad pfec:
tum fuiſſet inſtruct⁹ · allexādrine
ecclie pſſe poſt demetriū ſubroga
tus eſt . Sʒ ea tempeſtate qua aq̄la
allexandrie atʒ egipto pſidente per
ſecutionū rabies increſſebat · octa:

uū decimū origenes agebat etatis 18
ānum . Quo in tempore p famo:
ſiſſimū apud oīs vl in credulos
vel fideles domi foriſqʒ nomē eius
effectū eſt · pcipue p id qd ſanctos
oīs in cōfeſſiōis vinculis poſitos
non ſolū ſmone et cohortatione
pfecte et ſpiritalis doctrine ad mar
tiriū roborabat · verū etiā multis
ſuis officijs ac miniſterijs e vincu:
lorū penis et ſqualoē carceris ſub
leuabat . Sepe deniqʒ etiā ante tri
bunalia iudicū et in ipis eorū cru
ciatib⁹ aderat · aduſū pphanas int
rogationes iudicū · affectu eis ac
mente cōpaciens · vultuqʒ et nutib⁹
ſi dici poteſt velut firmiores eis re:
ſponſiones ſubicere geſtiens . Sʒ
et cū ſentenciā ſuſcepiſſent · eadē fi:
ducia vtebatur · omibus ſe picul
inſerens · nec trepidās corā pſecuto
rib⁹ intuentib⁹ extremis q̄ʒ oſculis
martires ſalutare · ita ut nōnūquā
p hys etiā impetus in eum gentiū
fieret · ſed dīna dextera cū admirati
one oīm ptect⁹ euaderet · ſʒ. Uerū
nec enūari facile nec reqri poteſt ·
quociens et q̄p crebro imo et p ſin
gulos pene dies de quantis eum
et qualib⁹ piculis dū erga pdicati
onem verbi dei impiger et pmp:
tus eſſet · eadē illa diuina dextera cō
ſeruauit · quociēs i inſidys poſitis
qui eum clā intimerent effugit. Et
intātum aduſum ſe dum in opus
dei pmptus eſt infideliū concitauit
infamiam · vt turme militū diſpoſi
te domū eius in qua cōmanere vi:
debatur obſiderent · nec tamē eum
cape aut tenere potuerint diuina

pſecutione fuatū. Tanta rabies cō
tra eum mentes hoim incefferat p
hoc ſolo φ plurimos p eū videbat
ad fidē noſtrā ab īcrudulitate con
uerti. Et in tantū cottidie adūſus
eū pſecutō cumulabatur · vt tota
vrbs maxima allexādria eū tegere
nō poſſet · ſʒ de domo ad domū trā
ſierit · et tñ vndiqʒ fugaretur · cū po
ſtea viderent p loca ſingula multi
tudines plurimas p eū ad fidē dei
ſociari. k. Optinebat aūt hec · quia
nō ſolū in v̄bo erat ei pfecta doctri
na · verū etiā in ope conſūmate di:
ſcipline p̄bebat exempla · et diceba
tur (vt aiūt) de eo qꝛ hic eſt qui q̄le
habet v̄bum · talē habet vitā · et qua
lē habet vitā · tale hʒ et v̄bum · qm̄
q̄ docet agit · et que agit hec docet
iij · k. Manifeſte aūt et euidēter ade
rat ei diua gratia · p quā innūos
ad imitatōꝛ ſui ī fide dei pvocabat
Vñ et videns demetrius ep̄c φ ad
ipm̄ p̄cipue doctrine grā et p̄dica
tōis v̄bi dei · multitudines plurime
cōuolarent · cathezizādi ei id eſt doꝛ
cendi magiſteriū in eccl̄ia tribuit

¶ Capl̄m · v ·

Quod pm⁹ p⁹ aplos apud
allexādriā pāthenus · ſcđs
p ordinē clemēs · terci⁹ adminiſtrauit
origenes ipi⁹ diſcipul⁹ clementis
Qui clemens in ope ſtromatheo
vbi etiā tempa q̄bus libros deſcri:
bebat ī pheniis deſignauit · et ad fi
nem imperij cōmodi · ptendit. Vñ
certū eſt φ ſeueri tempa hec ipa q̄
nūc habem⁹ ī manibꝫ cōtinebat

¶ Capl̄m · vi

ua tempeſtate etiam iudas
quidam ſcriptoꝛ aliqs de
ſeptimanis que in daniele
referuntur diſſeruit · qui et ipſe de:
cimum ſeueri impatoꝛis annum
regnum commemorat. Is etiam
diuulgatam antixp̄i preſenciā iam
iamqʒ eſtimans īminere perſecutio:
num nimietate · multoꝛum ex nr̄is
fidelium animos pturbauit. Igi:
tur origenes iniuncto ſibi a deme
trio epiſcopo magiſterij officio ·
grāmaticam ſcolā negligere cepit
magis ſe verbo dei conferens. V
titur ſane etiam conſilio non pue
rili bibliothecam gentilium libꝛo
rum tradidit cuidam fideli amico
pactus cum eo quatuoꝛ ſibi obo:
los ex eius precio per dies ſingu:
los inferri · quo ſcilicet ne grauis
eſſe cuiq̄ꝫ in ſuſtentanda victus ne:
ceſſitate · nec congregatam pecuni:
am domi reſeruare videretur. Igi
tur in talibus inſtitutis plurimū
tempis exigens · vita · moꝛibus · ex
ercicijs · per omnia xp̄ianus philo
ſophus habebatur cum et pro iu:
uenilibus cupiditatibus reprimen
dis · et p ſapientie profectibꝫ capeſ
ſendis · die noctuqʒ artioꝛibus ſe
abſtinentie conſtringeret frenis · et
indeſinenter diuinoꝛū libꝛoꝛū me
ditationibus inhereret · in abſtinen
tia plurima · inieiunijs indeſinenti:
bus · in vigilijs pene iugibus · ita
vt ſi quando parum aliquid ſomp
ni neceſſitas natural̄ exigeret · hāc
ipſe non ſupꝛa ſtratum quo om:
nino nullo vtebatur · ſed ſupꝛa nu
di ſoli dependeret ſuperficiem ante

Ante omnia vero precepta euange
lica et voces ſaluatoris ſũmo amo
re et ſtudio īplendas eſſe cenſebat
quibꝫ p̄cipitur duas tunicas non
habendas · neq; calciamentis vten
dum · neq; de craſtino cogitādum ·
que ille ſingula ſũma cū diligen
tia et fide contēdebat explere · et ſu
pra vires atq; etatem ſuā ſcđm apli
monita in frigore et nuditate ago
nes paciētie deſudabat . Ita cūctis
auditoribꝫ ſuis ab renūciandi oī
bus que poſſidebāt · et beati paup
tatis p̄bebat exempla . Erat igitur
p hec carꝰ omibus et acceptus · in
hoc vno triſtes q̄ plurimos red
dens · nōnullos offendens · qđ cupi
entes de facultatibꝫ ꝓprijs aliquid
ſibi ſaltim victus gratia miſtrare
p diſtricta cōtinētie diſciplina re
futabat · cum vtiq; p labore quo ī
verbo dei deſudabat · nō ſolum du
plici ſcđm aplm ſed et multiplici
honore dignꝰ ab omibus ducere
tur · ſed ille honorē ſibi ſũmum in
continentia deputabat . Deniq; et
p multos ānos traditur abſq; omi
calciamento nudis inceſſiſſe veſti
gijs · vini q̄z vſum ceterorū ſiliū ni
ſi ex ea ſola que vite neceſſitas de
poſcebat nullum penitꝰ habuiſſe
vſqueq̊ incōmodo ſtomachi imo
iam pene piculo cogeretur . Tali
bus igitur vite atq; inſtituti ſui ex
emplis informās eos quos a gen
tili vita et ſtulta philoſophia · ad
verā xp̄i philoſophiam ſapientiā q;
cōuerterat · nō ſolum in itimis aīe
archanis fidē habere docuit p hoc
qđ geri ab eo videbāt q̄ docebātur

verum etiā ad martirij eos amorē
p ea quibꝫ cottidiano roborabam
tur exercicio ꝓuocabat · ex quibus
et multi cōprehenſi in pſecutione ·
palmā martirij cōſecuti ſunt . In
hys primus erat plutarhꝰ · de quo
paulo ſupius memorauimꝰ . Quē
cū vidiſſet ꝓpl's ad mortem duci ·
et aſſiſtere ei origenē qui hortatu
ſuo ad magnanimitatē aīos eiꝰ erigē;
velut mortis eiꝰ auctorē diſcerpē eū
pene et interficere vulgus irruerat ·
niſi qđ tunc ope diuine ꝓuidentie
e furenciū manibꝫ fuiſſet ereptus
Poſt plutrachi martirium ſcđs ex
origenis diſcipl'is martir efficitur
ſerenꝰ . Tercīꝰ ex eius nichilominꝰ
diſcipulis auditoribus heraclides
martirio coronatur . Quartꝰ he
ros neophitꝰ . Nā ſupior ſerenus
adhuc cathecuminꝰ conſũmatus eſt
Quītꝰ eiuſdē ſcole martir efficitur
alius noīe ſerenus · qui poſt multa
ſupplicia p xp̄o etiā capite plexus
traditur

Capitulū · vj

Sed et mulieres plurime in
quibus heracla quedā ca
thecumīa · de qua ipſe in quodā lo
co ait · q ignis baptiſmū cōſecuta
ſit · ſed et potamiena famoſiſſima fe
minarū et martirū et ip̄e eiꝰ carni
fex baſilides · etenī in nr̄am vſq; me
moriā · ab incolis loci p̄hennis ītu
tum potamiene fama celebratur · q
īmenſos et innūos agones primo
p virginitate et pudicicia deſuda
uerit · deinde etiā p martirio in ex
q̄ſita atq; ī audita tormēta ptulerit
atq; ad vltimū vna cū venēabili m̄re

marcella· ignis ſupplicys conſūmata ſit. Tradūt igitur aquilam hoc enī erat tirānici iudicis nomē· poſtea q̄ crudelib⁊ eā ſupplicijs lacerauerit· ad vltimū ob iniuriā et nobilitatis eiꝰ et caſtitatis cōmmatū eſſe potamiene· qḋq; eam vel crudeliſſimis gladiatorib⁊· vl' īpudiciſſimis lenonib⁊ traderet. At illa cū ab ea quid mallet vel q̄d eligeret q̄reretur· ꝓtuliſſe adūſum tirānum vocem liberam que ob ſupſtitionē romani ritus ſacrilega videretur· et iō ſine mora in eam latā eſſe ſentē ciam. Cūq; baſilides vnꝰ ex hijs quib⁊ īplere ſpiculatoris officium mos eſt· ſuſceptā eam duceret ad ſupplicīū· ac multitudo īpudicorū pariter et īpiorū potamiene verbͤ et iniurijs conaretur illudere· baſilides abigere īpudētius irruentes ac deturbare cepit humanitatis et miſerationis obtentu. At illa religioſū viri votū erga ſe et ꝓpoſitū hūanitatis āplexa· certus eſto inq̄t q̄ cū abiero ad dn̄m meū ſine mora boni huiꝰ tibi remunēatorē; parabo. Poſt hec aūt v̄ba conſtanē ſuſcepit ſtatuta ſupplicia picis calide· paulatim p artus ac mēbra diffuſe· et hoc modo beata v̄go etēris migrauit ad celū. Nō multis aūt poſt dieb⁊ baſilides cum inter collegas ſuos ob cauſam quādam iuramentū poſceretur· ait ſibi nō licere omnino iurare ꝑ eo q̄ eſſet xp̄ianus· et hoc publice fatebatur. Ioco eſtimatꝰ eſt primo dicere· tum deinde cū conſtantiꝰ affirmaret· pertrahitur ad tribunal· vbi cum ꝓſeuerasſet in cōfeſſione vinculis traditur. Cum vero viſitantib⁊ eum noſtris· et cauſam ſubite ac laudabilis huiꝰ ꝑmutatōis inq̄rentib⁊ dixiſſe traditur· q̄ potamiena pꝰ diem tercium martirij ſui nocte aſſiſtens coronā capiti ſuo īpoſuerit dicens deprecatā ſe p ipo dn̄m· et impetraſſe vt ſcd̄m qḋ ſcriptum ē qui recipit martirē· mercedē martiris conſeq̄tur. Quib⁊ auditis· confeſtim fratres ſignum ei dn̄icū tradūt· et die poſtera ob dn̄i martiriū capite punitur. Sz et alijs pluribus p illud tempꝰ apud allexandriā cū diſcipulis ſuis cū quibus verbo dei in origenis ſcola operam dederat potamiena· ſimile munus traditur p̄ſtitiſſe· aſſiſtens eis per viſum et coronas martirij impetratas a dn̄o deferens. Sz de hijs iſta ſufficiant

¶ Capl'm viij

Igitur p idem tempꝰ cum docendi officio apud allexandriam p̄eſſet origenes· geſtū quid ab eo traditur qḋ iuuenalis fortaſſe et minꝰ ꝑfecti ſenſus videatur· ſed ꝑfecte fidei ac nimie caſtitatis indiciū continēs. Illud nāq; qḋ ſcriptum eſt in euangelio· q; ſunt enuchi qui ſe īpos caſtrauerūt ꝓpter regnū dei etiā ſcd̄m hyſtoriā īplendum credidit· non ſolum caſtitatis obtentu· verū q̄m ꝑſecutionis tē̄pore tā in publico q̄ in occulto· ac ſecreto et tā viris q̄ feminis v̄bum dei p̄dicabat· videlicet quo omē; occaſionē turpis maledicti gr̄a īfidelibus videretur excludere· dn̄icam vocem

re atq; ope in ſemetipo agreſſus eſt
adiplere. Cumq; id pro eo ne ab
homib; laudem quereret·ſed a deo
mercedē ſperaret in occulto eſſe vo
luiſſet·tū latere non potuit·ſed rei
geſte indiciū ad demetriū epm per
uenit. Iſq; ingenti primo ſtupo
re admiratus eſt audacis aīe virtu
tem·tū deinde collaudās fidei eius
magnitudinē vl' calorē et tam grā
de in ope dei ꝓpoſitū·nūc maxime
ait cepto opi doctrine et p̄dicatōis
inſiſteret qū adūſarijs nlla obtrec
tandi ſuſpicio derelicta eſt. Et tūc
quidē talis erat demetrij ſentencia
cum nichil aīos inceſerat·qd rec
ti iudicij regulā in ptem alterā de
clinaret. Poſtea vero cum vidiſ
ſet adoleſcentis famā ſatis fieri cla
ram·et magno eū domi foriſq; pre
conio extolli·hūane infirmitatis
aliqt paſſus·opus qd ipe pri⁹ cum
ingenti admiratōe laudauerat·inf
famare p⁹modū cepit. Nam cum
apud paleſtinā p̄cipui et eminētea
inter epos viri id eſt iheroſolimo
rum allexander et theotiſt⁹ ceſarie·
videntes diuinū opus eius in verbo
dei·ordinaſſent eū p̄ſbiterū ac ſum
mo eū ſacerdotio iā iamq; dignū
pbarent·idq; digniſſime factū ab
omib; laudaretur·et ne ſic quidem
dign⁹ honore ſapientie ei⁹ ac v̄tuti
bus in eū collat⁹ diceretur·vehemē
tiſſime momordit hic ſmo deme
triū·et non inueniēs in eū cauſam
alterius criminis·hoc qd aliqn puer
adhuc ille egerit·et epc iā iſte lau
dauerat·poſtmodū criminis loco p̄
tulit·etiā in illos culpā qui eū or

dinauerant conatus inflectere. Sz
hec p⁹modū geſta ſunt. Tūc por
ro origenes apud allexādriam doc
tor ecclie valde clarus habebatur
omib;·quos fama eius ad audien
dum eū cōuenire ꝓuocabat·v̄bum
dei p̄dicans ſicut apl⁹ dicit·opor
tune iportune per diem·p noctem
publice et ꝓuatim velut abſciſis oī
bus impedimentis liber ꝓſus et
cū omī fiducia rem gerebat. Cū
vero decem et octo ānis ſeuerus te
nuiſſet iperium·anthonin⁹ ei fili⁹
ſuccedit. Quo in tempore ꝗ̄ plu
rimi erant qui in cōfeſſionib; glīa
ꝗ̄ſierant dei tamē ꝓuidentia dei fue
rant reſeruati·in quib; allexander
de quo paulo ante memorauimus
cōfeſſionis titulo ſatis clar⁹·ihero
ſolimorū ecclie ſubrogatur epc·cū
ſupeſſet adhuc narciſſus·qui pri⁹
inibi fūctus eſt pontificat⁹ officio

¶ Capl'm·ix

Uerum qm narciſſi memori
am ſmo ꝓgrediens attulī
cōgruū michi videtur aliqd de eius
geſtis in ſignib; memorare·d' quo
ab incolis quidē loci per plurima
memorie tradūtur. Nos v̄o vnū
opus ei⁹ memorabim⁹·ex quo ce
teris que de eo narrātur merito fi
des poſſet adhiberi. Accidit aliqn
in die ſolempni vigiliarū paſche·
oleū deſſe luiarib;. Cumq; id p mi
niſtros innotuiſſet·meror plebi maxi
m⁹ fuit. Sed narciſſus fide fidens
miſtris impat haurire aquā·ſibiq;
deferre. Cūq; detuliſſent·orauit·et
benedixit aquā·et in fundi luiari
bus p̄cepit. Tum repente miro et

ſeculis in audito genē virtutis na
tura aque in oleij pinguedinē ver
ſa·ſplendorem lumis etiam ſolito
reddit clariorem. Ad fidem aūt rei
a plurimis religioſorū fratrū ex eo
dem oleo qđ verſum de aqua fuerat
reſeruatum eſt·ita vt ad nos vſqꝫ
miraculi huius indicium perueni
ret. Et in hoc quidem fidei eiꝰ ac
meriti habebatur exemplum·animi
vero virtus quāta in eo fuerit·alio
nichilominꝰ vno ex eiꝰ geſtis ope
declarabitur. Is nanqꝫ cum inter
cetera virtutum ſuarum bona·eſſet
valde conſtantis animi·et iuſti rec
tiqꝫ indeclinabiliter tenax·quidam
homūculi nequā male ſibi conſcij
metuentes ne criminum ſuorum ſi
arguerētur nō poſſent effugere vi
dictā·ꝑueniūt factionibꝰ·et·circum
uenire parant eum cuius iudiciū
verebantur. Concinnāt igitur ad
uerſū eum in fame ſatis et noxiū
crimen. Conueniūt auditores·te
ſtes ex ſemetipis producunt·qui
ſub ſacramento iuramenti que obi
ciebantur confirmarent. Quorū
vnus teſtis ita non igni conſūme-
retur vera ſe dicere teſtabatur·aliꝰ
ita·ne regio morbo corrumpere-
tur·tercius ita ne luminibus orbare-
tur. Et quāuis ne iuramentis qui
dem iſtis quiſquā fidelium et deū
timentium crederet·eo ꝙ vita nar-
ciſſi et inſtitucio ac pudicitia ab oī
bus noſceretur·ipſe tamen eorum
que mota ſunt in dignitatē ac mo-
leſtiam non ferens·ſimul et ſecretā
ac philoſophicā vitā ſemꝑ hr̄e de
ſiderans·ſubterfugit eccleſie multi-
tudinem·et in deſertis locis atqꝫ
agellis ſecretioribus delitēſcit an-
nis quamplurimis. At non ille
magnus diuine prouidentie ocu-
lus quieſcit in longum·ſed in im-
pios vlcionem per ea ipſa que ſibi
īpiurijs ſtatuerant maledicta moli
tur. Primꝰ nanqꝫ ille teſtis parua
ignis ſcintilla noctis tempe domo
ſua ſuccenſa·cum omni genere·
omniqꝫ familia·flammis vltrici-
bus conflagrauit. Alius repente
ab imis pedibus vſqꝫ ad ſūmum
capitis verticē morbo regio quo
fuerat imprecatus repletur atqꝫ con-
ſumitur. Tertius autem priorum
exitum videns·et oculum diuinū
non ſe latuiſſe perſpiciens·prorū-
pit in medium·et audientibꝰ cunc
tis ſera penitencia vniuerſum con-
cinnati ſceleris ordinē pandit. Tā
tis autem lacrimis īmanis conmiſ-
ſi facinus deflet·et intantum die noc
tuqꝫ perdurat in fletibus·vſqueqꝫ
luminibus orbaretur. Hij igi-
tur figmēti ſui huiuſcemodi penas
dederunt

¶ Capl̄m·x·

Narciſſus vero cum ita de
deſertum periſſꝫ ac locis
ſemet ſecretioribus abdidiſſet·vt
vbi nam degeret nullus agnoſce
ret·neceſſarium viſum eſt epiſco-
pis eccleſiarum vicinarum·vt ali-
um pro ipo ordinarent cui nomē
erat diuus. Quiqꝫ cum paruo
tempore prefuiſſet eccleſie·ſuccedit
germanio·et germanioni gordius

Cum ecce ſubito velut rediuiuꝰ ce-
loqꝫ redditꝰ ex impulſo apparuit
narciſſus · et rurſus a fratribꝫ ad ꝑ
ſidendū rogatur eccłie · multo eñi
vehemētiꝰ erga eum amor oīm fue
rat incitatꝰ · vel ꝓ eo ꝙ criminoſis
innocens ceſſit · vł ꝙ ſecretā et phi
loſophicā vitā dilexit · et ꝙ ī eo cō-
pleuit dn̄s dicens . Michi vindic
tam · ego retribuā · dicit dn̄s

¶ Capitulū · xi

Uerum cū ip̄e iam ſenio feſ-
ſus pontificatus miſterio
ſufficere non poſſet · allexandrū de
quo ſupius memorauimꝰ qui iam
eſſet ep̄c alteriꝰ loci · dīna diſpenſa
cio in adiutoriū narciſſi ſenis eui-
dentiſſimis reuelacionibꝫ euocauit
Is nāqꝫ allexander ex gente capa-
docū vbi erat ꝑclare vrbis ep̄c · ihe
roſolimā adorādi et ſanctorū loco-
rum videndi grā ꝑperauerat. Cuiꝰ
loci incole mentes eorū inſtigante
deo · cū omi amore et officioſitate
ſuſcipiūt · ac ui caritatis et dilectio-
nis nexibꝫ vinctū · redire nō ſinūt
domū . Oſtendebatur eñi euidenṫ
a dn̄o · nō ſolū ipi beato viro nar
ciſſo · ſed et alijs plurimis ꝑ reue-
lationes in plebe · vt ipſum in loco
ſancto ep̄m detineret. Preterea qd̄
ſupra cetera omia magis terrificū
fuit · eo die quo ingreſſurꝰ vrbem
allexander nūciatꝰ eſt · et multitudo
fratrū plurima extra portas in oc-
curſū eiꝰ egreſſa eſt · vox celitus ma
nifeſtiſſime omibꝫ audiētibꝫ facta
eſt dicens . Suſcipite ep̄m · qui vo
bis a deo deſtinatus eſt . Cunqꝫ ex
hijs omnibꝫ euidēter apud cūctos
fuiſſet dei diſpenſacio declarata · ep̄i
vrbiū vicinarū compertis omibꝫ
quibꝫ ď eo res geri dei iudicio do
cebatur · reſidere mihi eum neceſſa-
rio cōpulerūt . Ip̄e vero allexan-
der in ep̄lis ſuis ad anthoninū ita
ſcriptis · que uſqꝫ ad p̄ns ſeruātur
apud nos · meminit narciſſi tāquā
ſocij et cōſortis ī ep̄atu · hijs ip̄is v̄
bis de eo ſcribens . Salutat vos
narciſſus · qui añ me ep̄atum huiꝰ
eccłie regere cepit · quiqꝫ mecū po
ſitus orōnibꝫ veſtris centum iam
et ſedecim ānos vite ſue gerit · qui
et ip̄e vos mecū pariter deprecatur
eſſe cōcordes . De hijs q̄dem talia

¶ Capłm · xij

Apud anthiochiam vero de-
functo ſerapione ep̄o · aſcle
piades loci iłłiꝰ ſuſcepit ſedem · qui
et ip̄e vnus ex preclaro cōfeſſorum
nūo fuit . Meminit etiā huiꝰ ordi
nationis ſupradictus allexander ·
antiochenis ſcribens hoc mō . Al
lexander ſeruꝰ et vinctus iheſu xp̄i
beate eccłie q̄ eſt apud anthiochiā
in dn̄o ſalutē. Reuelauit dn̄s vin-
cula mea et carceris huiꝰ mei dila
tauit anguſtias · ex eo qd̄ comperi
ſancte eccłie vr̄e aſclepiadē virum
digniſſimum ſacdotium ſuſcepiſſe
Hāc aūt ep̄lam indicat ſe ꝑ clemē
tem antiochene eccłie tranſmiſiſſe ·
ſcribens in fine epiſtole hoc modo
Hec autem vobis domini fratres
ſcripta tranſmiſi per clementem be
atum p̄ſbiterum · virum in omni-
bus virtutibus pro baptiſmum
quem noſcis etiam vos · et eo am-
plius cognoſcetis · cuius preſencia

apud nos p dei ꝓuidentiam procu
rata · et confirmauerit et auxit ec=
cleſiam dei

¶ Capitulū · xiij

Igitur ſerapiōis epi eruditi viri pu
to quidē etiā alia opuſcula apud
alios haberi. Ad nos aūt illa tan
tūmodo venerūt que ad dnm quē=
dam ſcribit · qui in tempore pſecuti
ōnis a fide xpi recedens ad ſupſti=
cionem iudaicam declinauit · et ea
que ad ponciū et carecū ecc̄liaſti=
cos viros ſcribit. Et alie nichilo=
minꝰ eius ſunt ad alios epl̄e · ſed et
ille liber venit ad nos quē ſcribit
de euangelio petri vbi arguit que=
dam falſa in eo cōſcripta · emendarē
cupiens fratres qui erāt apud roſ=
ſum qui p occaſionem ſcripture ip
ſius in hereſim declinabāt. Dignū
tn̄ m̄ videtur pauca quedā de eius
libello inſerere ex quibꝫ innoteſcat
que fuerit eiꝰ de ipa ſcriptura ſen=
tencia. Scribit ergo in quodā lo=
co ita. Nos em̄ fratres et petrum
et alios aplos recipimꝰ ſicut xp̄m
Que aūt ſub eorū noīe falſa ab
alijs conſcripta ſūt velut gnari eo=
rum ſenſus ac ſciencie declinamꝰ
ſcientes qd talia nobis non ſūt tra
dita. Ego em̄ cū eſſem apud vos
putabā oīns ſecte fidei eſſe inter
vos et non decurſo libello qui m̄
offerebatur in quo noīe petri con
ſcriptum euangeliū ferebatur dixi
Si hoc eſt ſolum qd inter vos ſi=
multatē videtur inferre · legatur co
dex. Nūc aūt cōperto qd hij qui
codicem illum legi debere aſſerunt
proſpectu cuiꝰdam occulte hereſis

hoc fieri popoſcerūt ſicut m̄ dictū
eſt. Feſtinabo iterū venire ad vos
et expectate me cito. Nos em̄ no
uimꝰ fratres cuiꝰ hereſis fuerit mar
cianꝰ · qui etiā ſibipi contrarius ex
titit non intelligens que loquere=
tur que etiā vos diſcetis ex hijs q̄
ſcripta ſunt vobis inueſtigata per
nos ab illis qui hoc ipm̄ euangeli
um ſcdm illiꝰ traditōez didicerāt
et ſucceſſores extiterāt ſciencie eiꝰ
quos nos a o k i t a c vocamus qz
in hac ipa doctrina illorū ſūt q̄ꝑ plu
rimi ſenſus ab ipſis mutuati. Nā
certum eſt qd plurima ſcdm recti
rationē ſenciūt de ſaluatore alia ve
ro aliter que et ſubiciemꝰ. Hec ſe
rapion ſcribit

¶ Capl̄m · xiiij ·

Clementis vero libri haben=
tur plurimi apud nos · tn̄
hij ſūt qui inueniri potuerūt ſtro=
matū libri octo · quos hoc mō pre
titulauit. Titi · flaui clemētis de ve
ra philoſophia comentarij ſcientie
ſtromatis. Stromatea autē nos
poſſumꝰ intelligere tanq̄ opus va
rie contextum. Sūt et alij eiuſdē
pnotpnwcewn libri octo quos
nos poſſumꝰ informationū vl̄ di=
ſputacionū noīare. In quibꝫ no=
minatim panthem meminit tanq̄ pro=
prij magiſtri et expoſiciones ipiꝰ
plurimas ſcribit et traditiones eiꝰ
opi ſuo inſerit. Eſt etiā liber eius
ad gentiles exhortatoribꝫ · et alius
liber qui dicitur pedagogꝰ · et aliꝰ
qui ſup ſcribitur quis ē q̄ poſſit
ſaluꝰ fieri diues. Eſt et aliꝰ libellꝰ
d paſcha et diſputacō de ieiunio et

de obtrectacione et alius exhorta=
toriꝰ ad pacientiam et aliꝰ ad neo=
phitos·ſed et ille qui ſupſcribitur
canon eccłiaſticꝰ. Item alius de
hijs qui iudaicū ſenſum in ſcriptu=
ris ſecūtur quē ad allexādrum ſu=
pradictum epm̄ ſcribit. In ſtro=
matibꝫ aūt non ſolum ea que ex
diuinis ſcripturis ſūpſerat ſternit
ſed et ea que apud grecos aucto=
res habentur. Utile namqꝫ ei viſū
eſt in illo ope compare ac cōferre
ſibi inuicem dogmata vel ea q̄ diui
nitus ſanctita ſūt vł que a ſapien=
tibus grecorū inuenta vł etiā que
ceteris barbaris viſa ſūt. Arguit
etiā hereticorū errores·hiſtoriam
quoqꝫ inibi plurimā texit·et ex oī
bus materiā nobis eruditionis p=
fecte compoſuit. Unde merito li=
bros ſuos ſtromateas appellauit
id eſt lacimoſa quadā et varia diū=
ſitate cōtextos·utiturqꝫ exemplis
etiā ex hijs libris quia nonnullis
minime recipiendi videtur ideſt ex
ſapientia que dicitur ſalomonis
et ex ſapientia ſirac·que appellatur
eccłiaſtiꝰ apud latinos ſed et bar=
nabe et clemētis epła ponit roma=
in exempla. Utitur etiā de epła iu
de meminit p̄terea ſcriptorū antiquo
rum taciani cuiuſdā et caſſiani ve=
lut qui chronica ſcripſerint philo
nis q̄ꝫ et ariſtoboli et ioſephi ac de
metrij et eupolemi iudeorū ſcripto
rum. Conferens etiā ātiquiſſimis
iudeorū moſeanos·ſibimet iudeo=
rum genus antiquiꝰ eſſe cōprobat
Multaqꝫ alia inſtrumēta plurimo
rū inſtitutionū in illo ope contex=
uit et inter cetera hoc ī primo libel=
lo indicat. Qd̉ ipē nō longe pꝰ
apłos fuerit·pmittitqꝫ cōmentaris
os ſe in geneſim ſcripturū. In li=
bello aūt quē ſcripſit de paſcha cō
ſitetur extorqueri ſibi ex fratribus
vt ea que a p̄ſbiteris id eſt a ſucceſ
ſoribus apłorū voce ſibi ſola tradi
ta ſūt deſcriberet in libris ac poſte=
ris traderet. Meminit inibi melito=
nis et yrenei ceterorūqꝫ quorū etiā
quaſdā narrationes inſeruit. In
libris vero ytiotytiwcewn ideſt
informationū vt breuiter dicā vni
uerſam pariter ſcripturā diuinam
cōpendioſis diſſertionibꝫ explana=
uit. In quibus ne ea quidē que
apocrifa a quibuſdā habētur prete
rijt vt eſt petri reuelatio. De epła
vero ad hebreos ita diſſerit·quod
manifeſte pauli ſit apłi·ſcripta ſit
aūt hebreos ſermone tāq̄ꝫ hebreis
a luca vero qui erat pauli diſcipu=
lus interpretata in grecū vnde et ſti
lus eius magis ſimilis videatur li=
bello illi quē lucas apłorū actibꝫ
ſcribit. Quod aūt ſupſcriptionē
ſolitam inibi non habet·idem pau
lus apłs hoc eſſe rationis oſtendit
quia p̄iudicatū hebreis erat d̉ pau
li noīe ne eiꝰ dicta ſuſcipent·et id=
circo prudēter declinaſſe·ne ſtatim
in principio pauli noīe in ſpecto
lectio eiꝰ repudiaretur. Poſt pau
ca vero addit etiā hec. Sicut inq̄t
beatus p̄ſbiter dicebat·qꝫ dn̄i apłꝰ
omnipotentis dicitur miſſus ad he=
breos p humilitate ergo paulus
qui ad gentes fuerat deſtinatꝰ nō
ſcripſit ſemetipm̄ hebreorū apłm

vel ꝓpter honorē dñi · qui ſe miſſū
dixerat ad oues iſrahel vel quia gē
tium videbatur apl's . Exponit p̄
terea ea idem clemēs ī ipīs libellis
de ordine euangeliorū̄ traditionē
ſibi a ſenioribꝫ p̄ſbiteris traditam
et dicit priora eſſe poſita illa euan
gelia que de generatōibꝫ cōtinent
iō mathei et marci cauſam vero fu=
iſſe euangelij ſcd'm marcum hui⁹
mōi . Cum petrus rome publice p̄
dicaſſet verbū̄ dei · et in ſpū̄ expoſu
iſſet euangeliū · auditores rogaſſe
marcum qui olim iam ſectator ip=
ſius fuiſſet conſcribere ea que ſcie=
bat ab ap'lo p̄dicata . Cūq3 id fac
tū petr⁹ p⁹modū cognouiſſet · lic3
fieri ip̄e non iuſſerit · tñ factum nō
ꝓhibuerit · iohāne vero po⁹modū
dicit cū vidiſſet qd' ea magis que
ſcd'm carnē ſūt in euangelij habe=
rentur · deprecatū a diſcipulis ſcrip
ſiſſe etiam que ad ſpm̄ ptinent · vn̄
repletus ſpū euāgeliū ſpiritale cō=
ſcripſerit . Hec clemēs . Allexan=
der vero de quo ſupius mēorauim⁹
clementis ſil' et pantnī ad origenē
ſcribēs memīt velut q̄ ſibi etiā ī cor
pore noti fuerint ſcribit aūt hoc
mō . Hoc eīn et volūtatis dei fuit
ſicut ip̄e noſti · vt amicicie que m̄
a p̄ribꝫ fuerūt inuiolate durarent
īmo vero et ardēti⁹ ac robuſti⁹ au=
gerentur . P̄res aūt nouim⁹ bea
tos illos qui nos p̄ceſſerūt · ad q̄s
paulopoſt etiā nos abibim⁹ pāthe=
nū dico dñm meū vere beatum et
ſanctū dñm meū clementē qui me ī
multis īſtruxerūt · ſed et ſi qui alij
tales ſūt p quos etiam te cognoui

virū cūcte egregiū et dñm michi
et frēz . Hec quidē ita ſe habebant
Adamāci⁹ aūt · erat eīn et hoc no=
mē origeni · cū p idē tp̄⁹ ꝫferinus
romane eccl'ie p̄ſiderz romā venit
ſicut ip̄e ī q̄dam loco ſcripſit dicēs
notis ſibi fuiſſe vt ātiq̄ſſimā roma
norū viderz eccl'iaz . Vbi ñ multo tē
pe p acto · adiūctū docēdi officiū
allexādriā rediē feſtinat ibiq3 cum
oī ſollicitudīe et ſtudio religioſo
ſuſceptū opus explebat . Demetrio
tūc ep̄o ñ ſolū cohortāte ſe et con=
fouēte · verū etiā ſe p̄ferēte q̄tenus
fr̄ibus dīne erudicōis nō deeſſet in
ſtructō . k . Interea cū viderz origē=
nes ñ ſufficē ad oīa id eſt vl' ī ꝓſū
diorībꝫ et dīnorībꝫ ptractādis vel
ēn ſancte ſcripture explanatōibꝫ diſ
ſerēdis vl' etiā ī eorū q̄ cottidie ſidi
addebātur inſtructōibꝫ vl' īſtitutōi
bus adīplendis · ex q̄bꝫ oībꝫ ne re
ſpirare q̄dē in ei vn⁹ ſaltī hore libe
rū tp̄⁹ dabatur · dū ſemp ex alijs
ī alios vocaretur · ita ut a p̄ma luce
vſq3 ad ꝓfundā veſperā nūquā ceſ
ſaret auditoriū ſuū alijs accedētibꝫ
alijs vēo nō diſcedētibꝫ dū vbum
dei dulcedīe cōligati ſūt · vtili⁹ eſſe
rat⁹ ē ſegregaē īcipiētium turbas
et vni ex diſcipl'is ſuis plene iā et
optime īſtructo viro at3 in oībꝫ v
tutibꝫ ſibi ꝓbato heradeo ſcdere p=
ticipēq3 officij ac laboris aſſumere
Erat eīn et ī ſmone diſſertiſſim⁹ et
ī omibꝫ philoſophicis erudicōibꝫ
ad p̄me inſtitut⁹ . Hic ēgo ſcdendi
p̄ma elemēta īcipiētibꝫ delegat offi
ciū · ſibi vero pfectorū inſtructōes
reſeruat ¶ Ca · xv

Inter cetera quoqꝫ eruditionū ſuarū
ſtudia ne illud quidē omiſit ori=
genis pſcrutari et addiſcere etiam
hebree lingue virtutē vt agnoſce=
ret vel ea que ab iudeis hebraicis
lr̄is leguntur qualia ſint vł cetero
rū interpretū qui preter ſeptuagin
ta interp̄tati fuerāt quāta eſſet edi
cionū diuerſitas ita vt preter iſtas
que in vſu ſunt aquile vł ſimachi
vł theodocionis inueniret etiā alias
in abſconditis ac ſecretis latentes
in quibus ne noīa quidē interpre=
tum reperit ſcripta. Hoc aūt ſolū
dicit de eis qđ aliā quidē i actio lr̄e
apud nicopolim aliam in iericho
atꝫ in alijs alias repererit locis vn̄
et illos famoſiſſimos codices p̄m⁹
ip̄e cōpoſuit. in quibꝫ pſingulas
colūpnellas ſepatim op⁹ interpre=
tis vni⁹cuiuſqꝫ deſcripſit ita vt in
primo oīm ip̄a hebrea v̄ba hebrai
cis lr̄is poneret. ſcđo in loco p or
dinē grecis lr̄is e regione hebrea
verba deſcriberet. terciā aquile edi=
cionem ſubiūgeret quartā ſimachi
quintā ſeptuaginta interpretū que
noſtra eſt ſexta theodocionis collo
caret. et ꝓpter huiuſmōi cōpoſitio=
nē exemplaria ip̄a noīauit ezanaa
ideſt ſex ſimpliciqꝫ ordine cōſcrip=
ta. In pſalterio aūt et alijs nōnul
lis interſerit aliqua aūt de ceteris
iſtis edicionibꝫ q̄s qm̄ ſine noīe
auctorū repererat ſextā et ſeptimā
editionem noīauit

Capitulū. xvj

Sciendū tn̄ eſt qđ ex iſtis ip
ſis interpretibꝫ ſimach⁹ he
bione⁹ fuerit q̄ eſt hereſis aſſerens
xp̄m d̓ ioſeph et maria natū hoīeꝫ
purū fuiſſe et legem ritu iudaico
eſſe ſeruādam ſicut iam et ſupius
memorauim⁹. Sed et cōmentari=
os quoſdā ſimach⁹ ip̄e conſcripſit
in quibꝫ conatur de euāgelio ſecū=
dū matheū auctoritatē ſue hereſis
cōfirmare. Nec ip̄e origenis cum
interpretacione ip̄i⁹ ſimachi ſcrip=
ſit ſe apud iulianū quendā reperiſ=
ſe que ſe diceret hos libros ab ip̄o
ſimacho ſuſcepiſſe

Capl̄m. xvij

In hijs et ambroſi⁹ quidā vir et gē=
nere et lr̄is ſatis clar⁹ cum valenti
ni dogmatis ſectator exiſteret ſecū
dum veritatē catholice fidei ab ori=
gene cōuict⁹ et tanq̄ veri luminis
ſplendore radiat⁹. relictis errorū te=
nebris ad eccł̄ie ſe catholice lucem
ſplendoremqꝫ cōuertit. Sed et alij
plures eruditi viri et in ſciencia lit=
terarum ad modū nobiles cum de
origene glorioſiſſima per omēꝫ lo=
cum celebraretur opinio certatim
confluebāt ad eū. vł ob certamina
cōmouenda vel quibus rectior in=
erat mentis ſentencia ad audiendā
tenēdamqꝫ veritatem. Innumeri
etiā ab hereticis venientes cōuicti
per eum et penitētes ab errore ceſſa=
bāt. Philoſophorū q̄ꝫ opinatiſſi=
mi quiqꝫ et qui in ſūmo noīe ha=
bebātur tā in noſtris eum quā in
ſuis magiſtrū i cōpabilem fatebā=
tur. Erat nāqꝫ ei mos iſte vt ſi q̄s
noſtrorū adoleſcentulorū ingenio=
ſos videret et lectioni ſatis deditos
traderet eis etiā ea q̄bꝫ philoſophi
velut p̄mis elemētis diſtētes ibuē

ſolent· ideſt vel geometrie ptes vel
ariſmetrice diſcipline et ſi qua alia
ad inſtructionē ptinent diſputādi
Si qñ igitur neceſſitas popoſciſſ
ut aliqua de libris philoſophicis
explanaret etiā ab ipis eruditiſſi=
mis in illa diſciplina viris cū tan=
ta admiratione audiebatur· vt ſū=
mꝰ apud illos et quaſi vnꝰ ex ve=
teribꝫ et pmis illis auctoribꝫ philo
ſophꝰ haberetur. Multos etiam
ydeotas et iperitos ad diſcendum
cohortabatur dicēs nō parum ad
intelligenciā ſcripturarū emolumē
ti eis cōferri ſi aut in liberalibꝫ lrīs
aut etiā in philoſopicis exercerētur
Dicebat eni hanc noſtrā verā eſſe
philoſophiā cuiꝰ ptes illa grecorū
que vera nō ē philoſophia pcepiſ=
ſet. Nō ergo aiebat idcirco debe=
re ptes ſuas omittere veritatē quia
eas ſibi puerīlēs falſitas vendicaſ=
ſet. Deniqꝫ exiſtūt teſtes ſtudiorū
eiꝰ plurimi etiā apud philoſophos
quorū nōnulli libros ſuos ad ip=
ſū ſcribebāt alij aūt iudicio eiꝰ com
pbādos deferebāt. Deniqꝫ etiā ille
q apud ſiciliā aduerſū nos libros
conſcripſit porfirius quibꝫ diuina
volumina criminātur cū ad expla=
natores eorū veniſſet nec inueniret
aliqt in cōmentarijs origenis cui
culpā poſſit aſcribere ad conuicia
et maledicta ſe vertit et maculas ei
infigit oi apud nos laude digniſſi
mas in quibuſdā quidē vere dicen
do in quibꝰdam aūt more ſuo fal
ſa fingendo. Et nūc quidē eū tanqꝫ
philoſophū miratur· nūc vero tan
quā xpianū notat. Audi deniqꝫ q
bus verbis de eo pſequitur. Ad=
herent mqt de xpianis loquēs· mẏſ
tijs iudaicarū ſcripturarū in qui=
bus cum abſolucio vel explanatio
nulla ſit ad quaſdā ſe narracōes
incōgruas incōuenietesqꝫ cōuertūt
que non tam explanatiōes ſint in
hijs q obſcura ſūt quā laudē plau=
ſumqꝫ diſſerentibꝫ cōferant. Nā
ea q moyſes agreſſa et ſimplici ſer
mone cōſcripſit diuitꝰ ſanctita et
figuris atqꝫ enigmatibꝫ obtecta con
firmāt· atqꝫ in gentibꝫ repleta miſte
rijs inflati mente ac tumidi obtur=
bato i ſemetipis ratōis hūane iudi
cio ſacramēta putāt i quibus impi
tus et agreſtis ſcriptor explicare ſe
nō valet. Et pꝰ aliquāta iterū di=
cit. Huiꝰ aūt abſurde expoſitōis
inicium pceſſit a viro quē etiā ego
adhuc cū eſſem valde paruulꝰ vidi
artem totiꝰ erudicionis tenētem ſi=
cut etiā ex hijs que poſteritatis me
morie tradidit voluminibꝫ cōprobaꝰ
tur origenis. Hic eſt cuiꝰ ingens
gloria inter eorū magiſtros habe=
tur. Hic namqꝫ auditor ammonij
fuit· qui ſūma inter philoſophos
pceſſores nrōs tenuit. Sꝫ orige=
nes quātum quidē ad eruditionē
ptinet lrārum totū pene in ſemetip
ſum tranſfudit magiſtrū· quātum
vero ad vite recte lineā et ſanum
propoſitū ſpectat doctori cōtrarium
iter abijt. Ammoniꝰ quippe cum
xpianꝰ fuiſſet a puulo et xpianis
parentibꝫ genitꝰ pꝰ quā ad etatē ſa
piendi ventū eſt· et philoſophie ia
nuam contigit· cōtinuo ad legitti
mū vite ſe cōtulit curſū. Origenes

e contrario cū eſſet pagan⁹ et gen
tilib⁹ id eſt grecorū ſtudijs erudit⁹
ad ritum religionis barbarū dedi
nauit quo ſe cōferens om̄e illud p̄
clarū ingeniū philoſophicis litte-
ris expolitū viciauit atq̨ corrupit·
dum vitā quidē tanq̄ xp̄ianus et
impi⁹ agit doctrine vero et erudici
onis grecorū p̄fulgidū lumē inep
tis et fabuloſis narracionib⁹ occu-
pauit. Aſſecut⁹ quippe fuerat oīa
platonis ſecreta inſtitut⁹ fuerat in
libris neumenij et cronij et appollo
fanis et longini ꝗ et moderati atq̨
incomachi. Inpitagoricis vero
ſiimorū virorū nō eū latuere com-
mentarij. Attigit etiā cheromonis
ſtoici et cornuti volumia·ex quib⁹
omnib⁹ ſecreta quecūq̨ et miſtica
apud grecos habentur aſſumēs ri
tui barbaro et ſupſtitionibus iu-
daicis coaptauit ac philoſophorū
gloriam ad dagmata externa et p
egrina conūtit. Hec porphirius
in tercio aduerſum xp̄ianos libro
ſcribit in vno vera in altero falſa
cōmemorās·nā de ſtudijs et inge
nij potencia ſupradicti viri·haut p
cul quā ſe h̨ veritas retulit. Qđ
vero deſuperſtitione gentili ad xp̄i
norū cultum cōmemorat eſſe tran
ſlatū·et ammoniū a xp̄ianis ad er
roēs paganorū dilapſū·manifeſtiſ
ſime fefellit. Origeni quippe fides
et diſciplina xp̄i ab auis atq̨ atta-
uis ſeruabatur. Nā de pr̄e marti
re paulo ante retulim⁹. Ammoni
us vero fidē xp̄i qđ etiā inter phi-
loſophica ſtudia integrā illabatāq̨
ſeruauerit·quo adusq̨ vltimū vite

ſp̄m exalaret·teſtes ſūt libri eius q̄
etiā nūc habētur luculentiſſime de
noſtra religione cōſcripti·et preci-
pue volumē illud qđ d̓ moyſe atq̨
iheſu conſonācia ſcripſit·ſed et mul
ta alia p̄clara ei⁹ opuſcula·que ab
ſtudioſis quibuſq̨ per magnifica
habentur. Hec aūt dixim⁹ etiā mi
micorū teſtimonijs pbare cupien-
tes·quā mira et apud ip̄os habita
ſit origenis erudicō ꝉ doctrina. Ip
ſe vero de ſe reſpondens quibuſdā
qui ei p h⁹ſcemodi ſtudijs obtrec-
tabāt ita ſcribit. Cū vero ad v̓bi
dei me ſtudia cōuertiſſem·et fama
de nobis celebrior haberetur·atq̨
obid nōnulli philoſophorū vel ad
pcūctandū vꝉ ad obſiſtendū adire
nos et congredi cōuenirent heret
corū q̨ q̄pplurimi ad īpugnandos
nos excitarentur·viſum michi eſt
vꝉ philoſophorū vꝉ hereticorū dog
mata diligenti⁹ pſcrutari·ne ad cō
uincēdos eo ſi ignorarē que apud
ip̄os ſūt īparacior īuenirer. Hoc
aūt fecim⁹ exemplū ſequētes poris
nr̄i ap̄lici viri pantem qui in gre-
corū ſtudijs et philoſophie erudi-
cionib⁹ quā maxime effloruit·ſed
et heraclee qui nūc apud allexādri-
am cathedrā p̄ſbiterij adornat·quē
ego apud magiſtrū philoſophorū
reperi·illi ſtudijs aliquot iā annis
operā dantē p̓uſquā ego omnino
vꝉ incipem. Intantū aūt michil ex
hoc ſupradicto viro obtrectacōis
exortū eſt vt etiā cōmunē habitum
quē pri⁹ geſſerat deponēs·philoſo
phica aſſumeret indumenta·qui-
bus vſq̨ ad preſens vti nō deſtitit

Per idem uēo tēpus cū apud allexandriā in verbi dei ſtudijs exēcere-tur. adē vir quidā militaris ep̄l̄as ei a demetrio ep̄o ſed et p̄fecto tūc egipcio duce arabie deferens cum omni velocitate et inſtācia origenē illo vſq; orātis emitti. vt ſibi de fide xp̄i quā p eū clariſſime p̄dicari frequens nūciabat fama diſſereret. A quibꝫ exoratꝰ abijt edocuit credidcrūt redijt. Pꝰ aliquantū uēo tēpus apud allexādriā bello ciuili exorto aliꝰ alio ip̄e ad paleſtine ptes ſeceſſit et apud ceſareā moraba ubi et diſputādi in eccl̄ia atꝫ explanandi dīnas ſcripturas ei ab ep̄is iniūgebatur officiū. Et q̄dem nec dū p̄ſbiterij ſibi ordinatione collata ſicut relatum inueniꝰ in ep̄l̄a allexādri reſcribētis demetrio pꝰ multum tēpus hec ip̄a culpāti. Scribit aūt hoc mō. Q̄d aūt adidiſti in litteris tuis q; nūquā auditū nec aliquādo factū ſit vt p̄ſentibꝫ ep̄is laici diſputēt. neſcio quā obcauſam tam aptū mendaciū aſſerere volueris. cū cōſuetudo hec ſit vt ſic vbi inueniantur qui poſſint fratres obſtruere i eccl̄ia et cōſolari pp̄l̄m ad tractādū ſemp a ſanctis ep̄is inuitentur ſicuti vel pius a frē noſtro neone apud larandos. et paulinꝰ a celſo apud icomiū. et apud ſymnadam theodorus ab attico. Nō aūt dubium eſt quod et alij plurimi i alijs locis ſi q̄ ſint qui poſſint opꝰ dei in verbo et doctrina cōpetenter explere ad hoc ip̄m a ſanctis ep̄is inuitētur. Sed hec poſtmodū geſta ſunt. Tūc vero rurſū demetriꝰ lr̄as miſit ad eū per electos viros dyacones eccl̄ie allexandriam redire et cōſueto opi inſiſtere omni cū affectione depoſcens

.Ca. xviij

Florebāt aūt p idem tempꝰ plurimi diſſertiſſimi in eccleſijs viri quorū ep̄l̄as quas ad ſe inuicem dabāt reperimꝰ in ieroſolimorū bibliotheca ad nos vſq; ſeruatas. quā cōſtruxerat vir eruditiſſimꝰ de quo ſupiꝰ memorauimꝰ allexāder loci ip̄iꝰ ep̄c. Vn̄ et nos ut fateamur q̄d verū eſt tociꝰ huiꝰ opis nr̄i hiſtorie cōſcribende materiā ſuſpſimꝰ. Erat aūt int̄ ceteros et berillꝰ ſcriptorū p̄cipuꝰ q̄ et ip̄e diuſa opuſcula dereliquit. Ep̄c hic fuit apud boſtrā arabie vrbē maximā. Erat et nichilominꝰ et ypolitus qui et ip̄e aliq̄nta ſcripta derequit ep̄c. Venit ad nos etiā gaij cuiuſdā diſſertiſſimi viri diſputacō aduerſū procdū catafrigā habita i vrbe roma p̄ſte ep̄o zepherino. Qui cū argueret catafrigā. q̄d nouas ſibi quaſdā ſcripturas p̄ſumēt ip̄e inter cetera pauli ap̄l̄i tredecim eſſe ep̄l̄as aſſerit eā q̄ ad hebreos ſcripta eſt nō cōmemorans q̄ etiā nūc apd̄ latinos putatur nō eē pauli ap̄l̄i. Verum anthonino ſeptem ānis et ſex menſibꝫ iperio cōſumato macrinus ſuccedit. Qui cum poſt ānum fuiſſet defunctus alius anthoninus regni romani ſuſcepit principatum. Cuius primo imperij anno epiſcopus vrbis rome zepherinus diem obijt decem et octo annis ſacerdotali functꝰ officio

Poſt hūc caliſtus ſacerdociū ſuſce
pit . Quo quīqꝫ āniſ adminiſtrato
pꝰ ſuū finē ſedem dereliq̄t vrbano
Poſt ātoninū vero romanū impe
riū qd̄ ip̄e ſolis quatuor ānis tenu
it allexander ſuſcepit . Tūc etiā aſ
clepiade apud anthiochiā defunctꝰ
philetus in ep̄atū ſuccedit . Allex
andri vero imp̄atoris mater ma=
macha noīe deraris religioſa femi
na cum de origene fama magnifi=
ca vbiqꝫ et celiberrima haberetur
ita vt ne principū q̄dem lateret au
res compta opinione viri ſūmo
niſu geſtire cepit quatenꝰ ſibi eius
p̄ncia fieret vt in lr̄is in ſermone ī
fide in prudēcia omīqꝫ docrina quā
cūctis in admiracione eē cernebat
pſemetip̄az ſumeret documēta. Igi
tur anthiochiā vbi p idem tempus
degebat miſſis militaribꝫ viris cū
omī honore et ſupplicatione ad ſe
tamq̄ vere diuini v̄bi interpretem
famalūqꝫ dei orat venire . Quo cū
veniſſet et quātum optebat opis
expleſſet ac tēporibꝫ omibꝫ rite p
actis que ad v̄bum dei et gl̄iaꝫ dn̄i
ſpectant ſtabileſqꝫ ac firmos ī fide
quos inſtruxerat dereliquēs preſen
cia quā fama longe clarior factus
ad p̄prias ſcolas allexandriā redit

¶ Capl̄m . xix

In illis diebꝫ ypolitꝰ de quo paulo
ante memorauimꝰ int̄ cetera ſcrip=
ta ſua libellū de paſcha ſcriptū edi
dit . In quo cū deſcriptionē quam
temporū faceret de ſedecim ānorū
circulo q̄ in paſche ratione obſer=
uari debet neſcio quā ſupputacio=
nem ſecutꝰ omūſa tēpora in tra pri
mū allexādri imp̄atoris ānum cō=
cludit . Sꝫ et alij libelli eiꝰ puene
rūt ad nos ideſt in examerōn et ī
ea que poſt examerōn ſcripta ſunt
et contra marcionē et in cantica cā
ticorū et in ptem quādam ezechiel
p̄phetie et cōtra oīs hereſeos . ſed
et alia apud alios opuſcula eiꝰ in
ueniri certū eſt . Ex illo tēpore etiā
origenes cōſcribendi cōmentarios
in ſcripturas ſanctas inicū ſūpſit .
cōpellente ſe ambroſio et multa vi
p̄cum obſecrtionūqꝫ cogēte . Quiqꝫ
ſibi ambroſiꝰ tm̄ ſtudij adhibuit
ut oīa que in hoc opꝰ eſſent neceſ=
ſaria affati atqꝫ affluēter p̄beret no=
tarios ſeptē adhibuit qui ei inceſſa
biliter aſtarent quiqꝫ ſibi inuicem
illo pene indeſinēter dictante ſucce=
derent . ſcriptores quoqꝫ alios tan=
tos . ſed et puellas ad prime eru=
ditas in ſcribendo totidem nūo in
hoc ip̄m vacare fecit . Omibus q̄ꝫ
extrinſecꝰ neceſſarijs habundātiſſi=
me miniſtratis cottidianum de illo
opus verbi dei violentus et religi=
oſus compulſor exigebat . ſed et ip
ſe ex ſe ingens ſtudiū in erudicio=
ne verbi dei adhibebat. Unde maxi
me dignus videbatur cui iſtud im
pēderetur officij et cui q̄equit arch
anū et abſconditū in ſacris lr̄is tec
tum eſt panderetur

¶ Capl̄m . xx

Interea vrbanus ep̄c in vrbe roma
octo ānis adminiſtrato ſacerdocio
ponciano ſedem reliq̄t . Poſt phi
letū aūt apd̄ anthiochiā zebennꝰ ec
cleſiā ſuſcepit

¶ Capl̄m . xxi

Quo in tēpe origenes ro-
gatꝰ eſt ab eccłijs que ſūt
apud achaiam ut illo vſqꝫ
ꝓcōuinciendis hereticis qui mihi li-
berꝰ cōualuerāt puenire t. Quo
cū ꝑgeret et iter neceſſario ageret
ꝑ paleſtinā p̄ſbiter apud ceſariam
ab illiꝰ ꝓuicie epis ordiatur. Pro
hoc aūt que aduerſū eum in huma-
nus liuor accenderit et rurſū ꝓ de-
fenſione eiꝰ que geſſerint hy qui
eccłijs p̄ſidebāt quantaqꝫ alia ꝓ eo
qđ in p̄dicatione verbi dei ſatis cla-
re effloruerat mota ſint · ꝓpriam q̄-
dem ſingula queqꝫ hyſtoriā requi-
rūt. Tamē et nos in ſecūdo libro
eugauociſi teſapologias ex p̄te q̄-
dam pſtrinximꝰ · vn̄ faciliꝰ agno-
ſcere poteſt qui ſcire deſiderat. In-
terea iugi et cōtinuato labore i ex-
planatōe diuinorū voluminū per-
ſiſtebat ſiue allexādrie ſiue apud
ceſareā poſitꝰ ſicut ex ip̄is eius cō-
mentarijs indicatur. Exponēs ſa-
ne primū pſalmū deſignat etiā ip̄e
qui ſit canon veteris teſtamēti hoc
mō ſcribens. Nō eſt ignorādum
inq̄t viginti et duos libros eſſe in
canone veteris teſtamenti ſicut he-
brei tradūt ſcđm nūm ſcilicꝫ elemē-
torū que apud ip̄os habētur. Et
paulo poſt addit. Hec ſūt aūt vi-
ginti et duo libri · geneſis · exodus
leuiticꝰ · numeri · deutronomiū · ieſu
naue · iudicū · regnorū p̄mꝰ et ſecū-
dus · vnus liber eſt apud illos quē
noīant ſamuel. Item tercꝰ et quar-
tus vnus eſt apud ip̄os quē appel-
lant regnū dauid · et paralipemenō
p̄mꝰ et ſecūdus in vno habentur ·

quē dicūt ſmones dierū herſoras
p̄mꝰ et ſecundꝰ in vno eſt. Itē li-
ber pſalmorū · ſalomonis ꝓuerbia
et aliꝰ ecclīaſtes · et terciꝰ eiuſdē cā-
tica cāticorū · ſz et duodeci ꝓphetā-
rum liber vnꝰ eſt et yſaias ꝓpheta
ieremias · ezechiel · daniel · iob he-
ſter. In hijs cōcludūt canonū vo-
luminū dinorū · machabeorū vero
libros extriſecꝰ hn̄t. De noui aūt
teſtamēti canone in libro p̄mo cō-
mētariorū euāgeliū ſecūdum ma-
theū hoc mō ſcribit. Ex tradicōe in-
q̄t didici de q̄tuor euāgelijs qꝫ hec
ſola abſqꝫ vlla cōtradictione ſuſci-
pi debēt in omibꝫ q̄ ſub celo ſunt
eccłijs dei. Ita etēm tradiderūt pa-
tres qꝫ primo oīm ſcriptū ſit euā-
gelium a matheo qui aliqn̄ fuerat
publicanꝰ hebraicis lr̄is et traditū
hijs qui ex circūciſione crediderāt
ſcđm vero ſcriptum eſſe a marco
iuxta ea que ſibi tradiderat petrus
de quo et in ep̄la ſua cōmemorat
dicēs · ſalutat vos filiꝰ meus mar-
cus · terciū eſſe ſcđm lucā qđ paulꝰ
ap̄lus collaudat tāquā hijs qui ex
gentibꝫ crediderāt ſcriptū · ſup oīa
vero euāgelium eſſe iohānis. De
ap̄licis qꝫ lr̄is ita dicit. Is vero q̄
ꝓdoneꝰ factus ē miſter noui teſta-
menti nō lr̄a ſed ſp̄ū paulū dico q̄
repleuit euāgelium ab iheruſalē in
circuitu vſqꝫ ad illiricū. Nec ad
oīs eccłias quas docuerat ſcrip-
ſit ſed quatuordecim ſolas ep̄las et
in ip̄is plures breuiſſimas ſcripſit
quāuis et nōnulli de ea que ad he-
breos ſcripta eſt dubitauerint pro
eo qꝫ nō videatur in ea ſeruari eiꝰ

illa ſentēcia quā de ſe ip̄e ꝓnūciat
dicens ſe impitū eſſe ſermone. Sz
ego dico ſicut michi a maioribus
traditū eſt qz manifeſtiſſime pauli
eſt et ſemp oīs antiqui maiores
noſtri ita eā vt pauli epl̄az ſuſcepe
rūt. ſi vero requiras a me per quē
ſit eius ſermo cōpoſitꝰ ꝓcerto qui:
dē deꝰ viderit. opinio tamē que ad
nos vſqz ꝑuenit huiꝰmōi eſt. A
q̄buſdā dicebatur qd̄ clemēs apl̄o
rum diſcipulꝰ et ep̄c vrbis rome
greco eā ſermone nō tū ſenſibꝫ ex:
poliauerit. alij qd̄ lucas qui euan:
geliū ſcripſerit et actꝰ apl̄orū. Pe
trus vero ſup q̄ē xp̄i fundatur ec
cleſia duas tm̄modo epl̄as ſcribit
ex quibꝫ a nōnullis et de ſecunda
dubitatur. Johānes q̄z qui ſupra
pectꝰ dn̄i recubuit poſt euangeliū
ſcribit et apocalipſim in q̄ tū retice
re iuſſus eſt q̄d ſeptē tonitruorū
voces locute ſint. Scripſit aūt et
tres epl̄as in quibꝫ due ꝑ breues
De quibus et apud q̄ſdam dubia
ſentencia eſt. De hijs quidē talia
Interea decimꝰ erat āñꝰ ſupradicti
principis romanorū in q̄ origenis
allexādria ꝓfugus ceſareā venerat
heradee vni ex diſcipulis ꝓbatiſſi:
mo de quo ſupius dixi catecheſeos
auditorū derelinquēs

Capl̄m. xxij

Non multo aūt poſt et deme
trius ep̄c defūctus eſt qua
draginta et tribꝫ ānis epiſcopatu
illius eccl̄ie miſtrato cui ſuccedit ſu
pradictꝰ heraclas. Per idē tempꝰ
erat in ep̄is magnificꝰ firmillianꝰ
capadocū gentis vrb̄ ceſaree. Hic
tantū venerationis erga origenem
ſcie et doctrine grāz habebat vt in
deſinēter cōſtringeret eū ſecū mora
ri. Sz t ip̄e derelicta eccl̄ia ad ip:
ſum ꝑperabat et vtebatur religio:
ſa quadā viciſſitudine dū ip̄m mo
do ad iſtructōēz ſue eccl̄ie illo euo:
caret. mō ip̄e ſui ꝓfectus gracia ad
ip̄m ꝑgeret et docenti ei diebus ac
noctibꝫ aſſideret. Sz et allexander
quē iheroſolimorū eccl̄ie p̄eſſe ſup
ſcripſimus et theotiſtꝰ qui apud ceſa
ream gubernabat eccl̄iaz oīne pene
vite ſue tempꝰ ad audiendū eū mā
cipabāt. atqz ipi ſoli in diuinis ſcrip
turis et eccl̄iaſtica doctrina ſūmam
magiſterij cōcedebāt

Capitulū. xxiij

Allexandro vero impatori
poſt tredecim ānos princi:
patꝰ ſui defūcto maximiꝰ ceſar ſuc:
cedit. Qui dū odio fertur aduer:
ſum deceſſoris ſui allexandri domū
ꝑſecutiones cōmouit eccl̄ijs. ita tū
vt eos tantūmō qui ꝑp̄lis ꝑerant
et doctrine punire iuberet. velut q̄
cauſam ceteris huiꝰmōi ꝑſuaſiōes
ꝓberent. Tūc origenes librum de
martirio ad ābroſiū ſcribit. Qui
cū ad plurimos ꝑueniſſet tanquā
neruis quibuſdā validiſſimis ſta:
biliti ſponte ſe ad cōfeſſionem xp̄i
nois offerebāt. Ex quo et maximꝰ
nus extitit confeſſorū tribus ānis
a maximino ꝑſecutōe cōmota. In
quibus finem et ꝑſecutionis fecit
et vite

Capl̄m. xxiiij

Poſt quē gordianꝰ impium
ſuſcepit. Ponciano vero
ſex ānis epātu vrb rome
fūcto. ſuccedit antherus. Qui cū
menſē vnū nō ampliꝰ miſtraſſet. fa
biano ſacerdotiū dereliq̄t. Tradūt
aūt fabianū anthero defūcto cum
de agro reuerteretur vna cū amicis
ſuis et vniūſus ecclie ppꝉꝰ p epo
delegendo in vnū coiſſet atꝫ aliꝰ de
alio vt fieri ſolꝫ in talibꝫ cōclamarꝫ
nec tū vulgi ſentencia certi aliquit
obtineret. aſtitiſſe etiā ipm inter ce
teros ſcire cupientem qui rei exitꝰ
foret. et ſubito p dei ꝓuidenciā co
lumbā celitꝰ lapſam figurā ferentē
illiꝰ que in ſancti ſpūs ꝓmagine ſu
per iheſum deſcenderat apud iorda
nem ſup caput aſtitiſſe fabiam. ad
qd̓ ſpectaculū ora cūctorū oculoſqꝫ
cōuerſos et oīs velut vno ſpū cō
motos hūc eſſe epātu dignum per
dei iudiciū decreuiſſe eūqꝫ cōtinuo
cathedra ipoſitū et legitīo ſacdotō
cōfirmatū. Qd̓ alij ſup huiꝰ. alij
ſup zepherini noīe geſtum tradunt
Tūc aūt apud anthiochiā epo ze
bēno defūcto babilas ecclie ſuſce
pit ꝑncipatū

Capitulū. xxv

pud alleꝛādriā vēo cū he
raclas demetrio ſucceſſiſſet
auditoriū cathecefeos qd̓
ab origene ſuſceptū tenuerat dio
niſio tradidit eo qd̓ et ipē vnus ex
diſcipulis eſſet origenis. Ipē aūt
cū apud ceſareā moraretur innūi
ad eū nō ſolū religionis ipiꝰ viri
ſed ex ꝓuicijs ꝓcul poſitis cōcurre
bāt et derelicta patria ac parentibꝫ
ſequebātur eū viā dei docentē. In
quibꝫ fuit et vir famoſiſſimꝰ theo
dorus ipē qui non longe a noſtra
memoria nobiliſſimꝰ i epīs apud
pontū gregoriꝰ noīatur fide et vir
tutibꝫ atꝫ ſciencia p oīa aplicꝰ ſꝫ
et eius frater athenodorꝰ quos ori
genes adoleſcentulos de auditorio
rethoris retractos ſtudia cōmunū
lrarū in diuinā ſuaſit philoſophiā
cōmutare. Quiqꝫ apud eū p qui
quēnij tēpus verbo dei operā dātes
in tantū ꝓfectū diuine eruditionis
atqꝫ ſciencie ꝓuenerunt. tantūqꝫ vite
merito et morū cultu enituerūt. vt
ab ſcolis eius i matura ad huc eta
te ad epātꝰ ponti ꝓuincere ſacerdo
ciū vterqꝫ raperetur

Ca. xxvi

Per idem tempus erat etiam
africanꝰ vir in ſcripturis
eccleſiaſticis nobilis. Huius epi
ſtola fertur ad origenē ſcripta obi
cientis ei vel ꝓponentis qd̓ hiſto
ria ſuſanne que in daniele ſcripta
eſt ficta videatur et aliena ab ſcrip
tura ꝓphetica. Cui origenes mag
nificentiſſime reſcribens aſſerit ne
quaq̄ iudeorū comentis et fraudi
bus auſcultādū. Sꝫ hoc ſolū pro
vero habendum in ſcripturis diui
nis qd̓ ſeptuagita interpretes trāſ
tuliſſent qm̄ id eſſet ſolum qd̓ auc
toritate aplica confirmatū eſt. Ve
nerunt ad nos etiam alia ſupra
dicti ſcriptoris africani opuſcula
et maxime chronica valde diligen
ter ſtudioſeqꝫ cōpoſita. i quibꝫ cō
mēorat ſe alleꝛādriā ꝓpter eā heracle
opinione celebrima ꝓuocatū. quē

et in diuinis et in phiŀoſopicis ſtu-
dijs atꝫ omi grecorum doctrina in
ſtructiſſimū fama loq̄retur queq̄ꝫ
inibi ep̄atus officiū ſuſcepiſſe ſupi
us memorauiꝰ . Idē q̄ꝫ affricanus
ſcribit ad ariſtidem quedam de ea
que videtur euāgeliorū diſſonan-
cia et cur mathei et luce in generati
one xp̄i feratur diuerſa cōſcriptio
vbi oſtendit euidentiſſimā vtriuſq̄ꝫ
cōſonantiā ſicut iā in primo libro
huiꝰ opis edocuimꝰ . Per idem tē
pus origenes triginta cōmentario
rum libris in partem quandā yſaie
pphete dedicis in ezechielē viginti
et quiqꝫ athenas pficiſcens cōſuma
re ſe memorat vbi et q̄nqꝫ libros
primos in cātica canticorū ſcribit
Alios aūt q̄nqꝫ regreſſus ceſareā
cōſumauit . Sed nūc nō opus eſt
opuſcula eius enūare que pene in
nūabilia ſūt . cū id in eo ope feceri
mꝰ vbi beati pamphili vitā deſcrip
ſimꝰ referentes quanta ab eo anti-
quorū ſcriptorū volumina et p̄ci-
pue origenis bibliothece ceſarien-
ſi quā ille p̄cipuo et nobili ſtudio
cōpoſuit cōſecrata ſūt . Si quis er
go noſſe vult quāta origenis volu
mia in manus noſtras venerit . in
de ſumat indiculū . Nūc aūt ad
hiſtorie nobis ordinē pperandū ē

Capitulū . xxvij

Berillus de quo paulo ante
memorauimꝰ boſtrane vr
bis arabie ep̄c eccl̄iaſticā decendi
regulā violaē conatꝰ pegrina que
dam et aliena a veritate docere ce-
pit aſſerens dn̄m et ſaluatorē no
ſtrū neqꝫ extitiſſe ai carnis natiui
tatem neqꝫ ppriā deitatis hr̄e ſub-
ſtanciā ſed hoc ſolū qd̄ paterna in
eo deitas habitaret . Pro quo quā
plurimi ep̄i congregati diſceptati-
ones cū eo nō minimas habuere . ſ;
int̄ ceteros origenes magnope ex
oratꝰ eſt venire in cōflictū viri . Is
q̄ꝫ primo ſenſum cū eo diſputans
quid ſentiret diligenciꝰ pſcrutatur
Quo cōpto cōtinuo q̄d abſurdi ī
eſſet huiꝰ ſermōi diſſenſibus et q̄d
īpietatis talia aſſerentē cōſequere-
tur . oſtendens abicē ac reſpuere ma
le conceptū ſuaſit errorē in redire
ad fidē verā ſanāqꝫ doctrinā . Q̄dqꝫ
pene in cauſis talibꝫ inauditū eſt
ita errorē ab eccl̄ia depulit vt emē-
daret nō pderet erroris auctorem
Deniqꝫ fertur etiā nūc deſcripta ip-
ſa diſputacō origenis et berilli q̄
pſemetipaꝫ p̄clari opis eius indicō
eſt ſed et multa alia eiꝰ ſimilia ad
nos geſta dictaqꝫ ſatis clara et ma-
gnifica puenerūt que nos vel lr̄is
ipiꝰ vel maiorū relatione cōperta
nūc interim p hiſtorie breuitate p̄-
terimꝰ . Que tn̄ agnoſci poſſent ex
ea que ſcripta eſt a ſancto pamphi
lo matre apologia p ipo vna me-
cum . Quā vt cohibendos queru-
los inuicem nos iuuantes cōmuni
ſtudio ac labore cōſcripſimus

Capłm . xxviij

Et gordiano cū p ſex ānos
romanum gubernaſſet im
perium philippꝰ vna cū philippo
filio ſuccedit . De hoc traditū nob̄
ē qd̄ xp̄ianꝰ fuerit et in die paſche
ideſt in ipis vigilijs cum intereſſe
voluiſſet et cōmunicare miſterijs

ab epo loci nō prius eſſe ꝑmiſſus
niſi cōfiteretur peccata ſua et inter
penitentes ſtaret· nec vllomō copiā
ſibi miſterioꝝ futurā niſi prius ꝑ
penitenciā culpas que de eo ferebā
tur plurime diluiſſet ferūt igitur
libenter eū qđ a ſacerdote impatū
fuerat ſuſcepiſſe diuinū ſibi meſſe
metū et fidē religionis pleniſſimā
rebus atꝫ opibus cōꝓbans

¶ Ca· xxix

Huiꝰ tercio imꝑij anno hera
clas apud allexādriam ſex
to āno epiſcopatus ſui diem obijt
locumqꝫ ſacerdocij dyoniſiꝰ ſuſce
pit. Quo tempore ſexageſimum
agens origenes etatis ānū poſtea
quā et vſu et ꝑiculis et laboribus
plurimū fiducie in verbo dei accep
at ꝑmiſiſſe fertur ea que ex tempoē
in eccłijs dēſerebat a notarijs exci
pi· nec ante vnqꝫ dediſſe hanc copi
iam niſi cum id ſibi et vite graui
tas et etatis maturitas et multe ex
piencie cōceſſiſſet auctoritas. Tūc
adūſum quendā celſum epicureū
philoſophū qui contra nos libros
cōſcripſerat octo volumibus reſpō
dit. Tūc et euāgeliū ſcdm mathe
um viginti quiqꝫ cōmentarioꝝ li
bros edidit et in duodeci ꝓphetas
ꝙplurima cōmentatus eſt. Ex q
bus ad nos vſqꝫ viginti tm̄ et qn
qꝫ volumīa ꝑuenerūt. Sunt eiꝰ
et ad imꝑatorem philippum epłe
et ad vxorem eius ſeuerā abſqꝫ vl
lo adulacionis fuco ſcripte. Scri
bit et ad fabianū vrbis rome epm̄
et ad alios ꝙplurimos eccłiarum
principes de catholica fide ſua. De
quo euidencius in ſexto apologie
noſtre pro ipo volumine compre
hendimus. Sunt et alie eius epi
ſtole ad diuerſos ſcripte· quarum
nos interim centum numero inue
nire potuimꝰ atꝫ i libros digeſtas
memorie tradere

¶ Capłm· xxx·

Ea tempeſtate in arabie par
tibus extiterūt quidam diſ
ſertores dogmatum peruerſorum
dicentes animas hominū per mor
tem cum corporibꝫ interire· pariter
et corrūpi· rurſum vero in tempo
re reſurrectionis cum corporibus
ſuſcitari. Ad quē morbum ab ec
cleſia depellendum cum ingens epi
ſcoporum cōcilium cōueniſſet· ite
rum origenes rogatur ab omni
bus intereſſe et facere ſermonem
Cumqꝫ coram omni ſacerdotū con
cilio diſputaret· tam magnifica fu
it eius oratio· vt omnes eos quos
noui dogmatis error inuoluerat
ad fidem rectam et ſenſum catholi
cum reuocaret ⁊c

¶ Capłm· xxxi

Extitit etiam alia hereſes per
illud tempus que dicitur elcheſai
tatur. Quam ille ſtatim vt viſa eſt
apparuiſſe reſtrinxit. Facit autem
eius mencionem cum de octogeſi
mo et ſecundo pſalmo in eccłia di
ſputaret hoc modo dicens. Venit
quidā in hijs diebus qui ſibi mag
nū aliquit et ſupra ceteros ſapē vi
deretur aſſerē volēs quedā ipia et
abſurda defendens hereſim quandā
elcheſaitarum que nuper exorta eſt

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Et tamen que ſint q̄ ipſa heresis aſ
ſerat indicabo uobis ·ne cui forte
veſtrum ſurripiatur ignaro . Iſti
ergo quedam de ſcripturis ſanctis
refutant· et rurſu vtuntur teſtimo=
nijs de nouo et veteri teſtamento q̄
bus volunt . Apoſtolū tamē pau=
lum ex integro reſpuūt· et aſſerūt·
quod in ꝑſecutōnibus ſi quis ne=
gauerit nichil criminis habeat ·ꝓ
eo is qui fixus eſt in corde ſuo ·etiā
ſi ore negauerit ꝓ neceſſitate· corde
tamē in fide ꝑmaneat . Hec aſſe=
runt et librum quendā circūferunt
que dicunt de celo lapſū· cuius ver
ba ſi quis audierit· remiſſionē acci=
piat peccatorū· aliam preter illam
illā quā xp̄s dedit·

¶ Capitulū xxxi

Interea philippo ſex ānis principa=
tum adminiſtrato· decius ſuccedit
Qui pro eo quod infeſtus eſſet
philippo · ꝑſecutōnem eccleſijs ſuſ=
citat . In q̄ fabianus i vrbe roma
martirio coronatꝰ· ſedē ſui epiſco=
patus cornelio dereliquit. In ihero
ſolimis vero alexander ep̄s rurſū
ꝓ confeſſione xp̄i iudici ſiſtitur· et
vinculis carceris traditur . Quiqꝫ
cum longeue etatis veneranda
canice ꝑfulgeret· poſtea quā freq̄n
ter paſſionibus ſuis et cruciatibus
glorificauerat dn̄m· dum de vincu
lis ad tribunal· et a tribunalibus
reuocatur ad vincula· inter ipſa vi
ciſſim ſibi ſuccedencia tormenta de
fecit. Huic in ſacerdocio mahaba
nes ſuccedit . Apud antiochiā vo
ſimilem p omnia babilas alexan=
dro poſt confeſſionem glorioſe
vite finem ſortitur in vinculis Poꝰ
quē fabianus ep̄atus officiū ſuſce=
pit. Sed in hac ꝑſecutōne quanta
aduerſum origenē geſta ſint· q̄bus
qꝫ contra eū poſſimꝰ demon artibꝰ
cum vniuerſo exercitu ſuo· et quan
ta contencione pugnarit vtqꝫ ſup
omnes ceteros qui p illud tempꝰ
ꝓ criſti nomine tenebantur nouas
cruces noua penarū genera a ſecu
lis omnibus i audita tormenta ꝑ
tulerit· vtqꝫ ꝓ eo quod in doctrina
fidei et veritatis opinatiſſimꝰ vide=
batur· omnia aduerſus eū demoni
ci furoris arma cōmota ſint· et ig=
nibꝰ intentatis· ita aūt mille mor=
tibꝰ vexatus ſit · ne tamē vna ei q̄ꝓ
exoptabat accidere quiqꝫ exitus eū
ſuſcepit · ꝑſecutore ſummo ſtudio
id gerentē· vt nec interitus ꝑſtare
tur nec pena ceſſaret · et quales pꝰ
modū ꝺ hys ipſius epiſtolas ſcrip
ſerit· quam omni miſeratōne et la
crimis penas · ex ipſis manifeſtiꝰ q̄
ſcripta ſunt integram qui agnoſcē
cupit · horū noticiā ſumit

¶ Capitulū ·xxxij

Dioniſius vero alexandrinꝰ
epiſcopus p illud tempꝰ
ſicut ex ipſiꝰ epiſtolis veriſſime con
ꝑimus· in multis ſepe confeſſioni
bus ſatis clarus efficitur· et ꝓpaſſi
onū tormentorūqꝫ diuſitate mag=
nificus. Deniqꝫ refertur inſectanti=
bus ſe q̄buſdā reſpondiſſe. Quid
inſectando laboratis . Caput meū
ꝓ quo magnope fatigamini· auul
ſum ceruicibꝰ ſumite· et donū mag
nū ad tirānū referte

¶ Caplm· xxxiij

Sed et idem ipē ad fabianū
āthiochenum epiſcopum
ſcribens de hys qui ſubde
cio apd̕ alexandriam agones mar
tirꝫ deſudauerant · hoc modo re-
fert. Non ex p̄cepto inquit impiis
apud nos perſecutō ſumpſit exor-
dium · ſed anno integro principa-
lia p̄uenit edicta miniſter demonū
qui dicebatur in ciuitate noſtra di-
uinus · ſupſticioſi contra nos exa-
gitans vulgus. A quo multitudo
ſuccenſa · nichil aliud quā piorum
ſanguinē ſiciebat. Primo ergo re-
ligioſum quendā ſenē metranum
nomine corripiens · iubent impia
verba ꝓferre. Quod ille cum facē
recuſaret · omne corpus eius mem-
bratim fuſtibꝫ colliſerunt vultūqꝫ
et oclos acutis calamis terebrātes
extra vrbem cū cruciatibus eicerunt
ibiqꝫ quod in eo ſup erat ſpiritus
lapidibus ëicerunt. Poſt hec mu-
lierem quandā nobilem corinthā
nomine ad ydola ꝓducentes adora-
re cogebat · ſe cuſantem immo po-
cius execrantem · vincula pedibus
innectentes · et p plateas tocius ci-
uitatis trahentes · fedo horrendoqꝫ
ſupplicij genē diſcerpunt. Dehinc
omnes ſimul irruerunt p domos
ſeruorum dei · diripentes · euertētes
atqꝫ hoſtili crudelitate cuncta fedā-
tes · ita vt p̄cioſioribꝫ quibuſqꝫ di-
reptis · ſi qua illa viliora reppererāt
in vnū congregata igni in plateis
cremarunt. Noſtri tamē direptō-
nem hanc bonorū ſuorum ſicut a-
poſtolus de illis dixit antiquis · cū
gaudio ſuſceperunt. Sꝫ et ad mi-
randā virginem longeue etatis A-
polloniam nomine cum corripuiſ-
ſent · dentes primo ei omnes effode-
rūt · congeſtis deinde lignis extrux-
erunt rogū · cōminantes viuam ſe
eam incenſuros · niſi cū ipſis parit
impia verba ꝓferret. At illa vt ro-
gum vidit eſſe ſuccenſū · paululum
quid in ſemetip̄a molitur · repente
vero ſe e manibus ꝓripuit impio-
rum · atqꝫ in ignem quē minaban-
tur ſponte ꝓſiluit · ita vt pterrerē-
tur etiā ipi crudelitatis auctores · ꝙ
ꝓmptior inuenta eſt ad mortē femi-
na · quā pſecutor ad penā. Sera-
pionem quoqꝫ domo ſua repertū
crudeliſſimis affecere ſuppliciis · ita
vt oīs ei iuncturas membrorū pꝰ
ſoluentes · de ſupioribꝫ eum p̄cipi-
tarent. Nullum noſtris iter erat
p viam · nullius platee tranſitus i-
dulgebatur · neqꝫ die neqꝫ nocte p-
cedēdi vſqꝫ libera erat facultas. Ve-
rū q̄s noſtrorū apparuiſſet in pu-
blico · ſtatim clamor vulgi et ſedi-
cio naſcebatur · vt vel pedibꝫ trahe-
retur qui viſus eſſet · vel igni ſuccen-
deretur. Verum cū hec mala p di-
es ſingulos augerentur · ſubito int
ipos pſecutores rabies quedā bel-
li ciuilis exarſit · et dum inter ſe ſe-
dicionibꝫ p̄lps decertant · interim no-
bis paululum licuit reſpicare. Sꝫ
non in longum venia fuit. Conti-
nuo namqꝫ crudeliſſima principū
mittuntur edicta · quibꝫ tanta ad-
uerſum nos ferabantur imanitas ·
vt ſecundum quod predictum eſt
a domino ſi fieri poteſt ſcandalizē-
tur etiam electi. Ex quo preteritis

pene omnib⁊ quidã ex ipſis nobiliſſi-
bus ſtatim ſe ſponte impijs actib⁊
ingeſſerunt. Aly cõiuncti tãtũmo
do. nõ nulli a domeſticis ꝓditi. ad
ſacrificia execrando et ad immũdas
hoſtias ꝓperabant. aliq̃ ex hys pal
lentes trementes. vt magis immo-
lari ipſi q̃nã immolare idolis vide-
rentur. ita vt etiã ab inſpectãti vul
go irriderentur. eo qđ et ad moriẽ
dum et ad ſacrificandũ iuxta meti
culoſi videbantur. Aly ſane tã im
pp dentur ad aras ꝓſiliebãt. vt et
affirmare nitebantur. ſe nũq̃ xp̃ia
nos fuiſſe. Hy erant de q̃bus pre
dixerat domin⁹. q̃m pecuniã habẽ
tes difficile ſaluabuntur. Ceteri vo
aut iſtos ſequebantur in p̃ceps. aut
certe vertebantur in fugã. Ex q̃b⁊
nõ nulli cõprehenſi et ĩ carcerẽ miſ
ſi. alij ad p̃mã ſtatim iudicis faciẽ
negauerũt fidẽ. aliquanti paululũ
ſupplicijs tolleratis adultimũ decide
runt. Hy vero q̃ beati effecti ſunt
tamq̃ colũpne fortiſſime dñi. ipſi⁹
ſpiritu confirmati. ꝑ fidi ſue meri
to virtute a dño p̃cepta. ad miran
da deo et angelis martirp ſui ſpec
tacula p̃buerũt. Quorũ p̃mus erat
venerabil' iulian⁹ podagra cõſtric-
tus. ita vt neq̃ incedere neq̃ ſtare
poſſet. cũ hys qui eũ ĩ ſellula por-
tabant offertur. Quorũ vnus q̃dẽ
ſtatim negauit. alius vero noĩe eu
nus cũ iuliano ſane ĩ dñi iheſu xp̃i
confeſſione ꝑdurat. Quiq̃ iuben
tur camelis impoſiti p omnẽ circũ
duci ciuitatẽ. et flagris hinc inde v
berantib⁊ ipſo inſpectante laniari.
vſq̃ ad finẽ vite impijs verberibus

ponerent. Sed vero quidã milita-
ris cũ exiſteret. et quoſdã volẽtes
etiã mortuis illudẽ cadaueribꝰ ꝓ
hiberet. clamor repente aduerſũ cũ
tocius vulgi extollitur. offertur iu
dici fortiſſim⁹ miles iã dñi. et nuſ-
q̃ in ferior factus in confeſſione ꝑ
ſiſtẽs. capite ꝓ pietate dampnatur.
Alius q̃dã vir noĩs ſui machari⁹
gente libicus. cũ multis v̉bis aiu-
dice ad negandũ ſuaderetur. et eo
maiore conſtancia fidẽ ſuã ꝓfitere
tur. viuus adultimũ iubetur exuri
Epimachus q̃ꝫ atq̃ alexander cum
multo tempꝰe et in uinculis et ĩ cru
ciatibus carceris torti. etiã frequent
et diuerſis ſupplicijs confecti ꝑdu
raſſent in fide. ignib⁊ ad poſtremũ
cõſumi iubentur. ſed et mulieres cũ
ipſis q̃tuor. In q̃b⁊ ãmonara ſãcta
v̉go aduerſũ q̃ iudex ſũma contẽ
tõne vtebatur. et immenſis eã atq̃
exq̃ſitis cruciatib⁊ affligebat. eo
maxime qđ ei⁹ ſentenciã vincere cu
piebat. q̃m laudabili voce decreue
rat nichil ſe ꝓrſus eorũ q̃ ſibi con
tra fas imꝑabantur acturã. ſtatuti
ſui tenax. adultimũ capite punitur
Scda eius fuit virgo mercuria no
mine anus venerabilis. et fecũdiſ
ſima in ſtirpꝰ. ſꝫ quos nõ ꝓtulit xp̃o
dioniſia. et alia ammonaria. Que
dũ nimia vtitur cõſtancia apud iu
dicẽ. et ille vinci erubeſcit a femis
ĩ auditis tormẽtorũ generib⁊ tolle-
atis finẽ oĩm ferro cedẽte ſuſcipiũt
Heron q̃ꝫ et arſin⁹. et iſidor⁹ egip-
cy. cũ puerulo annorũ quindecim
dioſcoro iudici. offerunt. et primo
omniũ puerulũ dioſcorũ tamquã

ꝑ etate facilem flecti ante ꝟbis·p⁹
etiã verberibꝫ agit. Que cũ in nul
lo ſibi credere videret· feroci⁹ eum
cruciare cõtendit. Tum deinde ce
teros varijs tormẽtis dilaniãs· cũ
pari mõ cõſtancia fidei videret ar
matos· tradi ignibꝫ iubet· dioſco
rum vẽo puerũ qꝺ ſibi conſtanter
et ſapiẽter in oĩbus reſpõdiſſet ad
miratus· differri ꝑcepit· ſperãs eũ
ꝑ etate penitudinẽ geſturũ. Qꝺ
nõ tã tiranni miseratõne ꝙ dñi ꝓ
uidencia ita geſtũ ẽ. Nunc eñi no
biſcũ ẽ dioſcorius. a deo nobis cõ
ceſſus ad cõſolatõnem· et firmamẽ
tũ ꝑpli ſui. Ne emeſi⁹ ꝗꝫ etiã ipſe
egipcius ꝑmo ꝑ calũpniã q̃i latro
delat⁹ eſt. Quo crimine abluto· p⁹
hec xp̃ian⁹ eẽ refertur In h̃ ꝟo nlla
a iudice moderatõ reſeruatur· ſꝫ ge
minatis ſupplicijs excruciatũ cum
latronibꝫ iuſſit icendi· ignorãs qꝺ
crudelitate ſua optimo martiri ſal
uatoris ſimilitudinẽ detulit· q̃ ꝓ ſa
lute hũani generis vna cũ latroni
bꝫ ptulit crucẽ. Turma aũt q̃dam
in vnũ cõuenerat militũ· int q̃s am
mon· et zenõ· et ptholome⁹· et iges
nuus· et grãdeu⁹· theophil⁹. Qui
tribunalibꝫ aſtãtes· cũ q̃dã xp̃ian⁹
a iudice torqueretur· et iã pene ad
negãdũ declinaret· dirũpebãtur i͛
ſemetipos· et vultu· oculis· ac nuti
bꝫ velut erigẽ conabãtur illũ q̃ in
supplicijs poſit⁹ trepidabat· intoũ
etiã man⁹ ꝓtendẽ· accocius corpis
motibꝫ et hitu diũſe inclinati· tãꝙ
ſiƀ leuare lapſantes aĩos geſtiebãt
Conuiſi ꝟo ad eos oĩs et qꝺ eẽe ſe
metĩpis ꝓfiterentur· ex eorũ moni

bꝫ agnoſcentes· ꝑus pene ꝙ i eos
vulgus clamoribꝫ inſiliret· ipi in
mediũ ꝓrũpunt· ac ſe ſe xp̃ianos
eẽ teſtantur. Tũc ꝟo ꝟſa vice exeo
rũ cõfidẽcia pſecutoribꝫ terror· no
ſtris cõſtãcia animi accreſcit· dũ hi
q̃ ꝑ tormenta vinci putabãtur ſpõ
te ſe cruciatibꝫ offerũt· et ab his qꝺ
illi ꝑterroribꝫ iſerebãt· velut pro
q̃dã ſpecie voluptata expetitur· ꝺo
ita triũphante ꝑ ſanctos ſuos. Sꝫ
nec ſcirionis op⁹ memorabile fas ẽ
ſilencio ꝑterire. Is nãqꝫ cũ rẽ cui⁹
dã potentis ſub mercede ꝓcuraret·
iubetur ab eo idolis imolare. Re
cuſans· cogebatur iniur⁹· pſiſtens·
rurſũ blãdicijs mulcebatur. Cum
ꝟo vtrũqꝫ cõtẽpneret· ꝑacuta ſuda
validiſſima trãſuerberat⁹ ꝑ media
viſcera neci traditur. Quid ꝟo me
moriẽ quãte multudines i deſertis
et i montibꝫ oberrãtes· fame· ſiti·
frigore· lãguore· latronibꝫ beſtijſqꝫ
cõſumpte ſint· q̃ oĩs imitari elec
tos dei ꝓꝑhas· gl̃a martirij corona
ti ſũt. Deniqꝫ et venerãd⁹ ſenes che
remon· ep̃s hic erat vrbis egipti q̃
dicitur nilopolis· cũ ad arabicum
mõtẽ vna cũ q̃ndeua cõiuge diſceſ
ſiſſet· nulli vltra apparuit nos. Et
cũ ad ꝗrendũ eũ plurimi frm̃ fre
q̃ntiſſime pceſſiſſẽt· pſcrutatis oĩ
bꝫ locis· ipos neqꝫ vltra q̃ſꝙ neqꝫ
corpa eorũ potuit inuenire

¶ Capitulũ· xxxiiij

Hec aũt nõ fruſtra cõmemo
raui frat̃ cariſſime· ſꝫ vt ſci
as quãta apud nos a ſanc
tis martiribꝫ ad dei gl̃aꝫ geſta ſint
Et p⁹ pauca addit etiã hec dicens

Iſti igitur diuini martires qui cū
xpo in celeſtib⁊ ſedent et regni eius
pticipes ſūt atꝫ iudicij qui cum ipo
de lapſis fratrib⁊ iudicāt iſti inquā
ipi ſuſceperūt lapſos· et penitēciā
cōuerſionēqꝫ eorū nō reſpuerūt· ſci
entes qd deus noſter cui⁹ ipi erāt
martires· nō vult oino mortē mori
ētis· ſed cōuerſionē ei⁹ et penitenciā
querit . Si ergo iſti receperūt q̄ſ
dam et in eccl̄ia ſtatuerūt· in orone
q̄ꝫ eis et in cibo cōmunicauerunt
Quid vos facē vultis fr̄es . Quid
nobis agendū putatis . Nōne ſeꝫ
qui nos eorū ſentēcias et iudicium
cōuenit atꝫ erga eos quos illi mi
ſerati ſūt nō exiſtere crudeles et tru
ces· non puto qd expediat nobis
ſentēcias eorū in irritum reuocare
miſerationes infringere· benefacta
turbare: et recte religioſeqꝫ inſtitu
ta violare

Capl̄m · xxxv

Hec dyoniſi⁹ de lapſis faci
ens ſermonē· quo tempo
re nouatus romane eccl̄ie pſbiter
elacione q̄dam tumid⁹· ſpem peni
cis ſalutis adimebat etiā ſi digne
penituiſſent . Ex quo et princeps
hereſeos extitit nouacionorū qui
ab eccl̄ia ſepati ſupbo noīe ſemet
ipos catharos ideſt mūdos appel
larūt . Ob quā rē conciliū ſacdota
le celebrimū in vrbe roma cōgre
gatū ē eporū quidē ſexagita nūo
pſbiterorū quoqꝫ totidē cū dyaco
nis plurimis. Preterea etiam p ſin
gulas q̄ſqꝫ puīcias d hac re mag
na deliberatōe habita decretis ſig
nificatur q̄d facto op⁹ eſſet . Statu

itur ergo nouatū quidē cū hijs q̄
cū mētis elacione tumidū ſequere
tur· quiqꝫ i ad hūanā· iram et nich
il fraťne caritatis ſeruātem ſenten
ciā declmarēt alienū eſſe · ab eccl̄ia
eos vero q̄ lapſi in certamīe fuerāt
fraterna miſeratione curādos· et fo
mentis penitēcie medicādos. Scri
bit de hac re et corneli⁹ vrbis ro
me epc ad eccl̄iaꝫ anthiochenā indi
cans fabiano eius epo qd ſtatuērit
in vrbe roma cōciliū cōgregatum
quid etiā italis afris ceterisqꝫ occi
dentalib⁊ viſū ſit . Ciprian⁹ vero
d hijs librū magnificētiſſime ſcrip
tum edidit in quo et lapſos ad pe
nitēciā cohortādos· et cōtradicētes
alienos eſſe a xpi viſcerib⁊ ſtatuit
Extat aūt et alia epl̄a cornelij ad
fabianum anthiochie epm ſcripta
edocens ſingula queqꝫ de nouato
q̄s qualiſqꝫ fuerit vł vite vł mori
b⁊ et qūo ab eccl̄ia xpi declinauerit
In qua refert quod epiſcopatus
cupiditate quam intra ſe latenter
gerebat in hec omnia mala decide
rit ex eo aūt maxime elatus ſit qd
quoſdā de confeſſoribus viros op
timos inter ipa inicia ſibi ſocios
aſſumpſerit . In quibus fuit maxi
mus quidam pſbiter romane ec
cleſie et vrbanus qui ſecundo con
feſſores extiterant· ſed et ſidoni⁹ et
celerinus· qui valde clari in con feſ
ſoribus habebantur· eo quod oīa
tormentorum genera ſupauerant
Sed iſti inquid cum diligencius
pſpexiſſent agere cum cuncta frau
dib⁊ et dolis mendacijs atꝫ piurijs
et q̄ bonitatē ad hoc ſolum ſilaret

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

vt decipet ignorãtes relicto eo vel
potius execrato·ad eccłiaȝ cũ mag
na ſatiſfactiõe·reuerterũt et pñti=
bus epis ac pſbiteris·ſed et laicis
viris primo quidem errorem ſuũ·
tum deinde et illius fraudes ac fal=
lacias confitentur. Addit preterea
etiam hec in epła qđ cum ſemp fra
tribus iurare ſolitus ſit epatum ſe
omnino nũcupare ſubito ex impro
uiſo velut nouum plaſma epiſco=
pus apparuit·ſcilicet qui diſcipli=
nam et inſtituta eccłiaſtica vendica
bat·epiſcopatum quẽ non a deo ac
ceperat preſumebat. Tribus nãqȝ
epiſcopis ſimpliciſſimis·homini=
bus et omnium ignaris de remo=
ta ytalie parte adhibitis imo poti
us ſubtili ab eo circũuentione de=
ceptis·ymaginariam magis quam
legittimam ab eis extorquet manꝰ
impoſitionem. Ex quibus tamen
vnus continuo ad eccleſiam redit
confeſſus peccatum ſuum·et in cõ
munionem laicam populo etiam
pro hoc interueniente ſuſceptꝰ eſt
In locum vero reliquorum duo=
rum qui nouato manus impoſue=
rant ordinati ſunt·alij epiſcopi et
miſſi. Is ergo qui euangelium
vendicabat neſciebat in eccleſia cã
tholica vnum epiſcopum eſſe debe=
re vbi videbat eẽ preſbiteros·qua
draginta et ſex dyaconos·ſeptem
ſubdyaconos·ſeptem acolitos·qua
draginta et duos exorciſtas et lec=
tores cum oſtiarijs quinquaginta
et duos viduas cum indigentibus
mille quingentas. Quos omnes
deus alit in eccleſia ſua. Addit au
tem hoc quod idem ipſe nouatus
in iuuentute ſpũ immũdo vexatus
ſit·et cum tempus aliquantũ con=
ſumpſiſſet apud exorciſtas egretu=
dinem incurrerit·graue ita vt deſpe
raretur et· quod iacens in lecto pro
neceſſitate perfuſus ſit nec reliqua
in eo que baptiſmũ ſubſequi ſolẽt
ſollempnit ad impleta ſint nec ſig
naculo criſmatis conſumatus ſit·
vnde ſpiritũ ſanctum nũquam po=
tuerit promereri. Deniqȝ inquit
cum priuata quadã gratia dilige=
retur ab epo·et velit eum ordinaẽ
pſbiterũ clerꝰ vero ois et ꝗpluri=
mi ex laicis ꝓhiberet dicentes non
licere clericũ fieri eũ qui in neceſſi=
tate poſitꝰ in lecto graȝ conſecutꝰ
ſit·epm ab omibus ſpecialẽ grãm
popoſſiſſe vt ſibi hoc de iſto vno
cõcederetur. Scribit etiam de ipo
qđ pſecutionis tempe cũ in cellula
quadã lateret et a dyaconis vt mo
ris eſt ſubuenire in exitu cathecu=
mis rogaretur timens ꝓcedere de=
negauit ſe eſſe pſbiterũ·et qđ ſacra=
menta diuidens ꝓpĥis·accipientium
manꝰ tenerȝ nec priꝰ permitteret ſu=
mere quã ſibi per ea q̃ vnuſqſqȝ te
nebat in manibꝫ iuraret·ꝙ nũquã
ſe relicto ad cornelium remearet.
Hec et multa alia huiꝰmodi cor=
nelius de vita et moribꝫ ac ꝓpha=
nis eiꝰ actibꝫ ſcribit

Capitulũ·xxxvj

Dyoniſiꝰ vẽo de h̃ reſcribẽs
ad ſup dictũ fabianũ intex
uit etiã quadã hiſtoriã dignã me=
moria dicẽs ſerapionẽ q̃ndam fuiſ
ſe apud allexãdriã vnũ ex hijs q̃

lapſi ſunt· eũdemq; ſepe dep̄catum
vt ſuſcipetur· nec tamẽ impetraſſe
oppreſſum deinde hunc eē egritu-
dine· ita vt t̄duo iã ſine voce pſ⁹
iacẽt· paululũ v̄o q̄rta die reſpirãtē
vocaſſe ad ſe filiam ſuam et dixiſſe
Quouſq; me detinetis. Queſo
vos cito aliquis preſbiterũ roget·
vt poſſim aliq̄n dimitti. Et cũ hec
dixiſſ;· rurſũ ſine voce p̄manſit. Ab
yt curſu puer ad p̄ſbiterũ· noctis tē-
pe i firmabatur p̄ſbiter· venire nō
potuit· tamen q; preceptum fuerat
a me vt lapſis i exitu nemo recon-
ciliatõnis ſolacia denegaret· et max-
ime hys quos pius id rogaſſe cõ-
ſtaret· parum eucharíſtie puero q̄
ad ſe venerat dedit· quod infuſum
iuſſit ſeni preberi. Regrediente ad-
huc puero· antequam in grederes-
tur domum· rurſum ſerapion re-
ſpiciens· rediſti inquit fili. Et licet
preſbiter venire non potuit· tu ta-
men imple quod tibi preceptum ē
vt poſſim diſcedere. Cumq; eſſet
completa ſollempnitas· velut ca-
tenis quibuſdam vinculiſq; dirup-
tis leciorem iam ſpiritum reddi-
dit. Ex quo inquit conſtat certiſſi-
me· huius boni auxilio nullum de-
bere fraudari.

¶ Capitulum xxxvii

Scribit etiã ipi nouato dio-
niſius epiſtolã· cuius exem-
plum inſerere dignũ putaui. Dio-
niſius nouato fratri ſalutem. Si
inuitus vt ais in hoc veniſti· oſten-
dens in eo ſi deſinas volens. Opor-
tuerat quidem etiam pati omnia
ne ſcinderetur eccleſia dei: et erat n̄
inferiõr gloria ſuſtinere martirium
pro eo ne ſcindatur eccleſia· quam
eſt illa ne idolis immoletur· immo
ſecundum meam ſentenciam ma-
ius hoc puto eſſe martirium. Ibi
namq; vnuſquiſq; pro ſua tantũ
anima· in hoc vero pro omni eccle-
ſia martirium ſuſtinet. Sed nunc
ſiue tu ſuadere· ſiue etiam cogere
potes fratres· redire ad concordiã
maius tibi erit emendacionis me-
ritum quam fuerit culpa commiſſi
quia illud iam non imputabitur·
hoc etiam laude dignum ducitur.
Si vero illi in incredulitate p̄man-
ſerint· ſaluans ſalua animam tuam
Vale· pacem deſiderans· quam ti-
bi imprecor. Nec etiam eadem no-
uaciano ſcripſit. Dedit et ad egip-
cios epiſtolam de lapſorũ penitẽcia
in qua et regulas ei ſtatuit peniten-
di. Sed et multa alia p̄ baptiſma
feruntur ſcripta dioniſy. Scribit
de penitencia et cohortatoriũ libel-
lum de martirio ad origínẽ· ad la-
odicenſes et armenios de penitẽcia
ad corneliũ quoq; vrbis rome e-
piſcopũ plurima ſcribit· i quibus
etiã hoc indicat in vita tũ ſe a mul-
tis ep̄is id eſt ab heleno tharſo cili-
cio· et firmiliano· capadone et the-
octiſto paleſtine vt ad ſinodũ an-
tiochiam p̄gat q̄d ibi nouati dog-
mata q̄dã ſerere conarentur· et ad-
dit q̄d fabiano antiocheno ep̄o d̄-
functo demetrian⁹ in ep̄atu ſucceſſe-
rit. Sz et de iheroſolimorum ep̄o
hys verbis ſcribit. Ad mirabilis
aũt vir i q̄o alexander i carcẽre po-
ſitus· beato fine p̄ceſſit ad dominũ·

Eſt et alia ipſius dioniſij epiſtola ad roman9 ſcripta de miniſterijs. et alia item ad ipſos de pace et ď penitencia. et ad quoſdā confeſſores q̄ adhuc in vrbe roma nouatū ſeq̄bantur. et rurſū ad coſdē poſtea q̄ ad eccleſiam cōuerſi ſunt duas epiſtolas ſcribit. Sz et ad multos alios varia ad diuerſa ſcribens. ſtudioſis quibuſq3 inſtructōnū et doctrine copioſiſſimam materiam dereliquit.

Finit liber ſextus eccleſiaſtice hiſtorie ſiue euſebij ceſarienſis epiſcopi
Finit feliciter

Incipiūt capitula ſeptimi libri eccleſiaſtice hiſtorie

De decij et galli male geſtis reb9. j
Qui fuerunt ſub ipis epi ij.
De cipriano et quod ſtatuerit hereticos rebaptizandos iij
Qď dioniſius contra ſenciat iiij
De pace que poſt perſecucionem facta eſt. v.
De hereſis ſabellij vj.
De reuelatōne que dioniſio epo facta eſt pro ipa leccione hereticorum librorum vij.
De nouati ſciſmate viij
De hereticorū baptiſmate ix.
De pſecucione valeriani x
De hijs que in dioniſium ceteros egipti epos geſta ſunt xj
De hijs qui apud ceſareā paleſtinam mr̄es facti ſunt xij.
De martirio martini. xiij.
De relacio de aſtirio xiiij.
De ſignis que virtutē ſaluatoris apud panadea fiebant xv
De throno iacobi. xvj.
De pace que ſub gallieno facta eſt xvij.
Qui epi tūc nobiles fuerint. xviij
De hijs que apď alexandriam acciderunt. xviiij.
Quomodo dioniſi9 de paſcha ſtatuit xx.
De morbis qui acciderūt xxj
De gallieni regno xxij
De nepote et ſciſmate ei9 xxiij
De apocalipſi iohānis xxiiij.
De epiſtolis dioniſij xxv.
De paulo ſamoſatheno. et de gregio et de fide eius xxvj.
Qui epiſcopi ſunt qui per illud temp9 nobiles habebantur. xxvij
De hereſi manicheorum tunc exorta xxviij.
De eccleſiaſticis viris nobilibus quorum aliquanti etiam vſq3 ad noſtram miſericordiam perdurarunt xxix.

Expliciunt capitula ſeptimi libri eccleſiaſtice hiſtorie

Incipit liber ſeptim9 diui ſiue euſebij ceſarienſis epiſcopi incipit feliciter